

II,
E. 32463,
g.

Genje.

32463, II, E. g.

مذہب و عقائد
۱۰۰

Roparsko življenje.

„On je naš“, reče na to poveljnik. „Bratje, podajte mu roke, v znamenje zaveze!“

Roparsko življenje.

— ❁ —

Povest.

Prosto poslovenil

Ignacij Hladnik.

V LJUBLJANI.

Natisnili in založili J. Blaznik-ovi nasledniki.

1884.

Popovsko življenje

030052604

Pervo poglavje.

Zaména.

Janičeva gospá se je danes posebno lepo oblekla kakor v nedeljo za v cerkev, pa je bil vendar le delavnik. Sedela je v naslonjači, pred njo pa je stal deček cvetočih lic, rumenih las, lepih černih oči in vitke rasti, materna ljubezen in ponós. Igral se je sè sablo, katera je iméla; nekdanjih ogerskih konjikov dolge meče posnemati, a je bila vendar prav kratka, a zanj vendar dosta dolga. Ponosno se je ogledoval v ogledalu, da vendar vidi; jeli mu vojaška obleka v kateri je bil, dobro pristojí ali ne. In se potem zopet k materi vstopivši, ji je prav po vojaško „salutiral“, in to morebiti uže deset in desetkrat to jutro, akoravno je še komaj vstal, in se prvi-krat v njo opravil, da v nji odrine od domovine, katero ima še to popoldne zapustiti.

Ubogi Mirko! Ne vé še, kaj se pravi domovino in mater zapustiti in pri ptujih ljudeh

živeti, da morda matere ne vidi več, in akoravno še, vendar dolge dve leti, težko da bi jo videl. Edino misel, katero je danes v svoji glavi gojil bila je ta; kako bode z materjo in sestrico Irmo ki je bila mlaji od njega popotoval in se hitro peljal, na nasledke pa še „porajtal“ nij, in sploh se nij zmenil, kako bode pri ptujih ljudeh.

Vendar moramo iti nekoliko časa nazaj pogledati, da bo bralec vsaj védel; kake misli je Janičeva gospa, in kam da z Mirkotom misli popotovati.

Janičeva gospa je sedaj vdova, in pred leti je bila soproga nekega ogerskega plemenitaša, kateri je pa po odpravi tlake in desetine, zeló ob svoje premoženje prišel. V prejšnjih (tadanjih) letih, moral je kmet plemenitašu zastonj polje obdelovati, in kadar je temu na misel prišlo, pa je moral iti kosit, žét, orat ali pa sjat, ne gledé; jeli ima kmet domá delo ali pa ne. Zatoraj je gospôda lahko pila in jéla, in bila premožna, od ptujih žuljev in trde tlake in desetine.

Cesar Jožef II. pa je iz usmiljena do zatiranega kmetovalca, in zarad svojega pravico-ljubja, tlako in desetino odpravil, in marsikateri manj premožni plemenitaš, prišel je pri tem zeló ob svoje premoženje, ali pa še celó na bóben. In delavce, ako so hoteli svoje polje obdelano imeti, morali so potem dragó plačevati, in marsikateremu tiranu, šla je terda za pósle. Bolj

bogati plemenitaši, pa so si s tem pomagali, da so svoje na stotine glav velike črede konj in govéde poprodali in od denarnih obresti živeli. Veliko pa je bilo takih, ki navajeni na požrešno življenje, so s časoma vse svoje imetje; polje, gozde, travnike, živino in slednjič še graščino poprodali, ter šli potem, ko so sleherni denar zapravili, ali v vojake ali pa jih je še hujša osoda zadéla; beraška palica.

In tudi plemenitaš Janič, svoji soprogi po svojej smerti nij zapustil Bog vedi kakošne kapitalije, ampak le toliko, da se je ta zamogla pošteno preživeti.

Poslopje njé, bilo je z visokim zidom obkoljeno, ob straneh bilo je gospodarsko in živinsko poslopje, na sredi pa je bila graščina, katera pa nij bila zaslužila tega imena, ker bilo je poslopje, kakor vsako navadno kmetiško, le, da je bilo lepo belo in z „dílcamí“ pokrito. In nekoliko na strani stala je prijetna lópa, katera je bila z beršlanom opleténa in poletniški čas kot obednica služila; lenim služabnikom in požrešnim deklam.

Ne smé si pa nikdo misliti, da je bilo tu tako lepo prebivati, kot na kakoršni si bodi naši slovenski graščini, marveč moramo pomisliti, da je popisano poslopje na Ogerskem, kjer še nij take čednosti in omike, kot pa v naši preljubi Kranjski.

Vse kaj družega pa so mogočni in terdni gradovi, najpervih ogerskih plémstev, magnatov in grofov, kateri imajo svoje gradove ravno tako sijajno opravljene, kakor pa po drugih deželah.

Kakor smo uže omenili gospa Janičeva bila je srednega plemenitaškega stanu.

Zaradi pičlih dohodkov toraj ona nij zamogla svojim željam ustreči; deržati otrokom odgojitelja ali vsaj odgojiteljico. Brati, pisati in računiti učila ju je sama, a to jej ni bilo dovolj. Hotla je vsaj Mirkota izobraženega videti, in ga ptuje jezike govoriti slišati, ker še bolj revni ljudje, znajo navadno poleg svojega maternega jezika tudi slavonski in nemški, kar med tako različnim ogerskim prebivalstvom nij nič težko. Slavonsko sta otroka uže nekoliko uméla, ker so bili posli vsi slavoni. Le z nemščino nij bilo domá nikakega upanja, ker mati sama je le nekoliko tega jezika umela, ker se ga tudi učila nij.

Toraj nij ostalo družega, (kar pa na Ogerskem nij nič nenavadnega, ampak na dnevnem rédu,) namreč: „da se otroci zamené“. To pa se tako zgodi: „Priatelj ali ne, se oberne do kakega mu znanega človeka v drugi deželi, druge národnosti, n. pr. oger nemcu, da naj mu da enega njegovih otrók, med tem ko mu ta svojega proti temu dá, toliko časa; da se vsakteri izmed obedveh, nauči istega jezika kjer je. To pa zato; ker se otrok najlaglje v druge (ptuje) razmere

privadi. Tako so uboge stvari v jutru svojega življenja „razprodane“, da se vernejo z dobičkom ptujega jezika, in sè zgubičkom domače nedolžnosti, na svoj dóm.

No; mi toraj vémo, kaj gospa Janičeva sè svojim Mirkotom namerava. Irma pa jej bo med tem časom tolažilo, in da jo enaka osoda čaka, je gotovo.

Janičevka se je z družino nekega nemškega uradnika pogodila, da si Mirkota in Aladarja vzamene, in odločen dan odhoda bil je tu. Bolj ko se je bližal, toliko bolj se je Janičevki Mirko smilil, ko se bo moral ločiti od njé — in ona od njega.

Neka neznana misel in slutnja sti jo morili, in uže več kot jedenkrat, mislila je pogodbo prelomiti, in Mirkota doma obderžati; pa vsikdar se je s tem potolažila; ko je premislila, koliko mu bo to koristilo, ko se bo privadil ptujega jezika in ptujih razmer. Gospod sodnik Veber pa je tudi pošten in skerben mož v takih zadevah, in njegova žena Felicita je ravno tako ljubeča mati kakor ona, toraj bode Mirko v dobre roké prišel.

Preteklo in poslednjo noč pred odhodom, pa so jo mučile plašne in čudne sánje.

Mirko je stal pred njo, a né ko otrok, ampak kot rópar — v gerdi fantastični obleki, bradatega, strastno gerdega obličja, pred katerim se je tresla in bežala.

In zbudila se je, pa zaspati nij mogla več; ker čudne misli so jej rojile po glavi, in sklenila je: „Mirko bo doma ostal.“ —

Ko pa se je zdanilo, in rumeno solnce nedolžno iz za góor prisijalo, sramovala se je svojega strahu in boječnosti, in ko je sè zdravo pametjo sanje premišljevala, spomni se huzarske obleke, katero si je skrivši preskerbela, da pokaže svojmu ljubčku zadnji dan, kako neizmerno ga ljubi. Uže koliko časa si je želel vojaške obleke, in zakaj bi mu te želje ne spoznala!

Položila mu jo je pred posteljico, in ko se zbudi, ko ugleda bliščečo uniformo, katero je mislil da v sanjah vidi; skoči iz postelje veselo vriskajoč, in vidila je kako z veseljem vsaki del posebej pregleduje in strastno na serce pritiska.

Zolzé so jej zalile oči od veselja in — tudi skerbi. Jeli nij bilo to nespametno, da je iz ljubezni do njega, mu njegovo voljo spoznala? Mirko bil je, recimo divji deček, kateri za otročarije in mehkočutne igrače nij maral. Oko se mu je žarilo, ko je zimska večera poslušal hlapce in deklet, ki so slavili ogerske junake, starega in novega časa. Z odpertimi usti je poslušal pravljice od junaških roparjev in njih čudnih zgod, katere so se ljudstvu v možjanih pletle, ne zmenivši se, je li to vse resnica ali ne. In v takih slučajih je vsikdar prišel k materi, ter jej težke sape pripovedoval, kako je kak ropar srečno svojim pre-

ganjalcem ušel, in kako drugikrat z veliko večjo množino vojeval in boril, in slavno vse premagal in potolkel. Deček pa je bil, sevéda v znanstvenih periodah še zelo zaostalih ogerskih staršev sin, in pri tem neizmerno fantastičnih poslov ljubljene, kateri so mu, sevéda veliko preveč govorili. Janičevka je dobro vedela koliko mladih plemenitašev, je uže roparjev postalo, in tam svoj konec storilo, zato si je iz vsih močij prizadevala dečku v serce vtisniti, spoštovanje, pravicoljubje in čast. Sedaj ko je pa dečka skrivši opazovala, ji je vest očitala, da ga je še sama, s tem darom v njegovi strasti podperla, in žal jej je bilo.

Vendar pa nij imela dolgo časa za take misli.

„Mamuška!“ vskliknil je Mirko v polnem veselju, in več se nij mogla prikrita zderžati; k njemu je stekla ter ga ljubeče objela.

„Mamuška zakaj pa plakaš?“ vpraša jo deček silno. „Imaš li kaj reči zoper to, — da postanem tudi jaz, junak našemu ljudstvu? — vendar pošten,“ pristavi hitro, „leško sem še oficir, katere sama hvališ!“

Potem je pa precej njé solze in svoj ljut pozabil, ter se jej s poljubi zahvaljeval. Oblekel se je, in šel pokazat družini.* Potem se slekel in zopet oblekel, in to je trajalo celo dopoldne.

* Družina pomeni, vse hišne služabnike.

Takoj po obedu je hlapec napregel majhne, kuštraste (cotaste), a vstrajne konjičke, še jedno vročo molitev Njemu —, in naši trije popotniki so zasedli voz in odšli.

Celo dolgo trudapolno pot, čez gèrm in stèrm, črez peščene stepe in suhe pustinje, med gozdi in močvirjem, se Janičevka svojih misel o sanjah, nij mogla znebiti. —

„Boljši hiše bi mu ne bi mogla preskerbeti,“ djala si je, „pa vendar! Ja, vendar bi ga bila raji drugje imela, pri drugih znancih, — pa zdaj, kar jê pa jê.“

Mestice Varoš je bilo uže od nekdej kot roparsko zatišje in zavetje razupito, kjer so ti imeli največ svojih pomočnikov in ogleduhov. In znano je bilo, da je skoraj polovico mestica z roparji sporazumljena, in sè starimi in novimi prestopki javnega življenja, primorana z roparji se tovaršiti in jim „na roko iti“. Tudi je Janičevka vedela, kako zelo da roparji Veberja kot strogega sodnika sovražijo in mu po življenju hrepene, ker jim je tern v peti, pri preiskovalnih stvareh.

Da, Mirko je bil tu v velike nevarnosti prišel, (po maternih mislih) zaradi njegovega nagnjenja do čudnih zgod, biti zapeljan — na nespametna póta. A potolažila se je, misleč: „Božja volja naj se zgodi, Bog bodi njegovo zatišje.“

Dva dni so se vozili, da so v Varoš dospeli.

Prav pametno je bilo, da se je Janičevka takoj po prihodu v mestice za prenočišče preskerbela. Čarda, samotna gostilna, bila je kar prenapolnjena, in okrog gostilne, pa so tavale čudne postave, zmeršenih las in divjih pogledov, ljudje, ki bi bili vse poprej, kakor pa poštenu. Janičeva gospa se nij zamanj toraj bala, a vedela je kot domačinka ogerska, da oštir, akoravno sam nič bolji od imenovanih, vendar svoje goste skerbno čuva, ne iz ljubezni do bližnjega, ampak zaradi svojega imena. Ker njen prihod je bil dosta opazovan, kakor pa da bi jih mogel na tihem odstraniti. Tudi je vsakteri lahko uvidel da nijma nikakega bogastva pri sebi, toraj je bila še toliko bolj varna.

Še le drugojutro se je odpeljalana Veberjev dom.

Janičevi so prišli ravno v zelo razburjenem trenutku. Sodnik Veber je ravno nekega advokata pod ključ djal, ker je bilo spričano; da pod njegovim zvitim pokroviteljstvom, roparska druhal v mestecu svoje burke vganja. Takoj po vjetju advokata se je njegovo stanovanje preiskalo, in pisanja so več dokazala kot vse priče. Prijatelji pravice so se veselili, a nasprotniki jezili, ter strašili in pretili z uporom.

Z največjo pazljivostjo je Mirko sodnikovo poročilo poslušal. Kri mu je urneje po žilah tekla, in veselja je vriskal, da je tu sem prišel. Da je pa to Janičevko zelo oplašilo, se razume. Le za-

upanje v Boga, in pa v izverstno Veberjevo družino, jo je potolažilo za nekoliko, ko se je z Irmo in Aladarjem, z vzamenom vernila domov.

Drugo poglavje.

Napad.

Prešlo je nekoliko dnij, ko je Mirko z volčjem psom Farkašem, zoper energično povelje svojega krušnega očeta, ki je ravno odpotoval, se šel ob Tisi* sprehajati. Dospevši na njegovo navadno mesto, vlegel se je v visoko travo in še zapazil nij, da se je s časom zmračilo. Še le nekaj čolnov, ki so se počasi k bregu bližali, zbudilo ga je iz njegovih fantazij.

Ne dolgo, in čolni so ob bregu, in precejšno število divjih bradatcev je poskakalo iz njih, ter se vleglo sem in tje, prav blizo Mirkota.

„Tiho Farkaš!“ šepetal je Mirko s tresočo sapo, ko je pès zobe kazati jél. In z radovednostjo je sedaj hrabri deček poslušal tiho govorico mož, kateri so bili v resnici; prava podoba Robinzona.

Bil je nepoklicana priča posvetovanja, kateri je imel namen — napasti mestice, napasti sodnikovo hišo. Tovarši jih uže čakajo, in ko pridejo,

* Reka.

da oprosté kar na mah advokata, njegove pisanja pri sodniku pobero, in ako se jim posreči, sodnika za vedno odstranijo.

Serce se mu je smijalo pri tej opazki, in privošil jim je, da so se vendar jedenkrat zmotili nad sodnikom ker ga doma nij, zakaj; on je svojega krušnega očeta ljubil nad vse. Previdel je pa tudi, da je na advokatovih pismih veliko ležeče, ter takoj sklenil; pisma in mesto pred roparji rešiti in svariti!

Vendar, vendar — ure so pretekle, tako na tihem, kakor valčeki v strugi, ki jih je le poredko, blédi mesec obsijal — vendar so se jedenkrat lopovi vzdignili, ter poskakali v čolne, odkodar se je tiho čofotanje čulo. Ta trenotek pa je tudi Mirko porabil, ter se prav tiho v nasprotno stran podal. Akoravno se je na vse kriplje prizadeval kolikor moč tiho oditi, vendar o toliki tihoti, in pri tako tenkem posluhu roparjev, se mu to nikakor nij htelo posrečiti. Tihe korake je čul za seboj, zatoraj da mesto še do časa svari in sam sebe reši, vlil jo je kolikor so mu nogé dále proti domu. Tema pa ga je varovala, da ga preganjalec ni ujel. Da pa lupéži niso za njim svinčenk poslali, ima svojo dobro stran. Vsaj so vendar morali na tihem v mesto priti, čemu bi potem še okolico z njimi zvabili. —

Mirkota pa je groza obšla ko je v stolpu ura deset natolkla, ko je ves premočen, do pervih

hiš dospel. Kar v glavi se mu je vertelo, ker nij vedel kako bi prebivalstvo „v orožje“ budil. Po kratkem premisleku leti na rotovž, kjer je bila ječa. Tudi stražnica policajev (redarjev), bila je ondot. Ti pa morajo biti čuječi in na vsak hip v orožju.

Pa nova skerb mu tu pretí. Ko plane v stražnico, leže tu vse navskriž — kakor previdi, popolnoma pijani policijski vojaki (lepi vojaki) — nekateri na pričnah (deskah, klopeh), drugi na mizo naslonjeni, in zopet tretji sem ter tje po tleh. Klicanje, upitje, suvanje, — vse je bilo za manj, in hitro mu je bilo vse jasno. Na mizi stalo je lepo versto sklenic, deloma praznih, in tu sè „šnopsom“ napolnjenih. Brez pomiselka, da je tu opium, ali pa kaj družega v njem. Tukaj toraj je vse prizadetje za manj.

„O da bi bil le oče pri domu!“ zdihnil je obupno. „Le on zamore na jedenkrat vse v réd in brân pripraviti.“

Pa tu nij bilo časa za jok in stok, ampak odločno storiti kar potreba.

Jeli naj gre k županu? Že je nogo vzdignil. Vendar je tu malo upanja. Oče je uže dostokrat rekel, da on nij za nič, in vsakdo vé, da je vsaki večer pijan.

Bolje pa je bila misel; nemškega doktorja poiskati, kateri z očetom in rimskim, kakor tudi gerškim duhovnom — celo mestice je bilo namreč

katoliško, izvzemši žide (jude) — na verhuncu za réd in brambo se borečih pravičnih stoji. Že je hotel domov teči. Družina sodnika mora na vsak način, hišo zapustiti, ako bi je nihče ne branil.

Skerbno je zdravnik njegovo poročilo poslušal. Oboroži se hitro, in dá tudi dečku dvocevno pištolo, in hiti potem k duhovnikom, kateri so jé-li „plat zvona“ * biti.

In še ta trenotek je bil Mirko pri svojih, ki so ga v skerbeh pričakovali. Hitro je svoji krušni materi vse pojasnil, ter jo siloma tešil, da naj z otroci zapusti hišo, ker doktor je rekel, da hiše ne more zavarovati, ker ima uže tako premalo brambocev.

Felicita je uvidila da jej družega ne ostane, ako si hoče življenje z otroci ohraniti. Hitro pobere najdragoceneje, ter se odpravi na odhod. V zdravnikovej hiši bode iskala zavetja. V poslednjem trenotku pa se spomni pisem svojega moža. Vedela je, koliko je na marsikteremu aktu ležeče, in posebno da se advokatove pisma ohranijo. Pa Mirko, ki je v tej nevarnosti ne kot deček, ampak kot mož ravnal, in ki je vse tako odločno hitro storil, silil je k največji hitrosti obljubivši; da bode uže vse akte in pisma on na vertu pod neko germovje skril. On bode morda laglje ro-

* Sturm läuten.

parjem, — ki se uže morda bližajo — ušel, kot pa otročja množica. Skerb matere, gnala jo je k urnosti, in srečno je z otroci v doktorjevo stanovanje dospela.

Malo da so pristopili prag zavetja, čuli so se prvi strel, roparji so pričeli napad.

Tudi Mirko, ki je vse papirnato kar je dobil urno vkupaj zgnjedel, zaslišal je prvo znamenje boja. Polne roké papirja, hitel je na vert, ter vse to na imenovani kraj skril in skerbno zadelal, potem pa je šel v hišo, da si še dvocevko vzame. Ker bojevati se tudi on hoče, oče ga mora biti vesel.

Tako je dospel v sodnikovo biblioteko — pa ta je bila uže od ptujih „nebodi jih treba“ napolnjena. Obraze pa so imeli očernjene, in so togotno metali papirje sem in tje. Prestrašen se je hotel verniti, — a prepozno! Od zad je bil ugrabljen, k tlam veržen, zvezan. Le to je še slišal: „Gnjezdo je prazno, a poglavitnega tička imamo vendar le!“ Vse zgodbe in razburjenosti tega večera pa so na dečka vendar nekoliko vplivale, in nezaveden je obležal na tleh.

Pred rotovžem pa je bil boj najhuji. Policaji so pa pri tem še vedno spali, in omoteni niso vedeli kje da so. Toliko bolj junaško pa so se borili meščani. Vendar so se morali roparjem — vajenim orožja — umakniti. Vrata ječe so razbili, in roparje oprostili, ter si novih moči

(namreč roparji), s tem pridobili. Vendar so se meščani še vedno tako hrabro borili, da so si mogli vsako stopinjo roparji privojevati. A kmalo so se vmaknili v dobro vredjenih verstah — med tem, ko so veliko ranjenih seboj tirali — za seboj pa si posvetili sè sodnikovo hišo. In kakor so prišli, tako urno so tudi odšli, vsaj so svoj namen dosegli: „Tovariše so oprostili, izjemno advokata.“

Tretje poglavje.

Med roparjim.

„**B**etyären“, — s tem imenom so po ogerskem navadno roparji zvani, ako niso slavonskega pleména, kateri se navadno potem, sami imenujejo „Paholke“ hrabre junake.

Mesci so pretekli od onega večera, ko je bil Mirko vjet. Iz pogovorov njegovih varuhov pa je toliko posnel, da sodnik vse svoje moči napenja, napad in njegovo odpeljavo, maščevati.

Sporočil je vse vladi, ter nujno prosil vojaške pomoči, naj uže stane kar hoče. Njegov načert pa je bil ta: „Močvirje reke Tise z vojaki obkoliti, in lupeže na ta način sèstradati. Zaradi velikosti močvirja, pa je bil tudi ta načert zeló težaven v izpeljavi. Vendar sodnik nij odjenal,

ker bilo je tudi razvidno, da se bodo slednjič roparji vendar le podati, ali pa boriti na plànem morali.

In iz vseh takih in enakih pogovorov je Mirko upal, da je ura rešitve blizo.

Nekega dné, vernilo se je precejšno število bétjarev, kateri so bili na vse štiri vetrove razposlani, z nezadovoljnimi obrazi domov. Roparski poveljnik (v ljudskih pripovedkah Rauberhauptman imenovan), zbére toraj vso trumo krog sébe v posvetovanje. Mirkota pa so zvezali, in ga samega tam pustili.

In glej! — Čez nekoliko časa pride jeden izmed njih, kateri je bil ob jednom adjutant poveljnikov, k njemu.

„Poveljnik me pošilja k tebi,“ reče mu „Posvetovali smo se ravnokar o važnih rečeh. In še prihodnjih noči jedno, bodemo porabili v to; da se preselimo za dâlje časa iz tega kraja. In kaj naj tedaj steboj začnemo? Da smo se prepričali, da ti nijsi sin sodnikov, za katerega smo te v začetku imeli, je záte dobro. Po nedolžnem si prišel v naše roke. Pa predolgo si uže med nami, kakor pa da bi te zamogli brez vse skerbi spustiti. Akoravno si še děčko, vendar vemó, da si nas ono noč poslušal, ljudi v mestu budil, in sodnikove pisma prav skerbno skril. Toraj veš, da te ne moremo spustiti! Dvoje ti toraj ostaja na zazpolaganje.

Kar bi bilo najbolje, da te odstranimo za vedno, in večina je teh misli. Pa poveljnik in jaz sva zoper to. Živi toraj, — s pogojem — ako se radovoljno odločiš znami iti, se nas okleniti. Upava toraj, da bodeš dano besedo deržal, akoravno si še dêčko. In da bodeš to brez premisleka storil, stala sva jaz in poveljnik „zá te dobra.“ Ako se pa kedaj premisliš, da bi nas hotel izdati; vedi da bodemo mi takoj vsega svarjéni, in da potem ne bodeš več med živimi, je gotovo; in prvi bi bil jaz, ki bi ti luč življenja upihnil, akoravno sem ti jo sedaj ohranil. In potem se odlóči!“

Akoravno je bil Mirko vedno hraber in serčen, vendar je bil sedaj popolnoma pobit. Podoba matere in sodnika, stala mu je živo pred očmi, in zdélo se mu je, da ju vidi, kako se žalostna od njega obračata. Vendar tu je njegovo življenje rešiti — ali pa pogubiti. In ako se med roparji nahajajo možje, ki sè svojo enérgio surovost zdivjanih čet krotiti uméjo, zakaj bi tudi on, ki mu ne ostaja družega ali umreti ali pa bétjar postati, ne postal jeden izmed teh, ki od ust do ust njih junaški čini slové, in ki jih ljudske pesmi slavijo. Zakaj bi, primóran biti ropar, tudi on ne postal varuh in branitelj, zaslomba obupnim? In akoravno so mu te misli zopet nekoliko dale pogum, vendar se je stresnil, ko se je spomnil, da bode moral besedo dati. Žlahtni nauki matere, in pa-

metni sovéti sodnikovi, vrinili so se mu globoko v mlado serce, in ravno sedaj so mu stopili najbolj pred oči. Od druge strani pa mu je pretila koščena smert sè svojo koso, in umreti tu v divjini, daleč od ljubljenih, bilo bi sramotno in neizmerno žalostno, poginiti v močvirju.

Položil je toraj svojo desno v roparjevo: „Vaš sem, in zvest vam bom, smete mi zaupati!“

Poveljnik in vsa druga druhal je bila okrog velikega ognja zbrana, in tje je adjutant Borbely Mirkota peljal. Kozarec rudečega vina so mu podali, in poveljnik govoril mu je strahovito prisego, katero je ponavljal, potem spil vino, prazni kozarec pa se mu je reklo; zagnati v kamenje, da se je na „drobne kosce“ razletel.

„On je naš,“ reče na to poveljnik. „Bratje, podajte mu roke, v znamenje zaveze!“

Četerto poglavje.

Odhod.

Bilo je temnega viharnega večera. Tisa je bobneče valila svoje valove v daljino, in veter je lomil suho tersje. Voda je v močvirju kipela, in sove so pele svojo otožnico. Plaho so se stikali povodnji ptiči, a volk in lisica pa sta šla na svoj lov. —

V nedosegljivi goščavi obdani z močvirjem, imeli so bétjari svoje ležišče, in le po mostovih iz suhega bičevja v bútarice zvezanega, dospelo se je v ležišče in iz ležišča. In tak most se je ravno tako lahko napravil kot poderl. Kdor je prišel v obližje tega močvirja, še slutil nij, da kako človeško bitje tod prebiva. In take skrivne kota išče le hudobija in pregreha.

Vse živali, kar so jih bétjari imeli, bile so ptuja lastnina, a bile so drugod na boljših tleh v gostejšim terstičevji. Od tam so roparji napadali posamezne hiše in tudi vasi, med tem, ko so po raznih ovinkih svojo pot nastopili. Deloma s tem, in deloma zaradi mokromehkih tal, na katerih vsakteri sled nagloma zginé, bili so pred zasledovanjem obvarovani.

Ta večer, s katerim smo mi to poglavje pričeli, zbrana je bila roparska druhal uže zgodaj pri svojih konjih. Z nočjo vred so bili konji obsedlani, in na sedlih in ob njih viselo je orožje. Poveljnik razdelil je poslednja povelja, a z odhodom je le še počakoval. Tudi danes se ničesar kar je varnosti potreba, ne smé opustiti, akoravno se poročila ugodno glasé. Od časa do časa, čaka na dogovorjeno znamenje, katerega imajo razpostavljene straže oddati.

Nepokojno je korakal sem in tje, ter prevdarjal kolika pot jim še prédstoji. Sedaj je pogladil svojega konja po vratu, kateremu se ima uže

dostikrat življenja zahvaliti, sedaj je spregovoril „par besedi“ sè svojimi tovariši, hodi zopet sem in tje in pazljivo „nateguje ušesa,“ kedaj da se čuje „signal“.

Pervič bode toraj Mirko z bétjari jahal, in nij mu bilo težko, ker od „mladih nog“ je bil živine privajen. Poveljnik mu je lepega krotkega konja podaril, in to je bilo prvo njegovo veselje med roparji. Pa tudi to ga je veselilo, da je z drugimi vred, akoravno še otrok, enako odlikovan, in da bode zapustil kakor mož, vsaj jedenkrat zdivjano četo, kamor je prišel otrok.

Na prihod pripravljen, slonel je na konju (ljubčeku) ob vratu, in prvič se ima danes ta ljubezen ponoviti. Oger ljubi svojega konja nad vse, ter ga preje na kermi ko sebe. Čudne misli mu blodijo po glavi, in v tej temnej viharnej noči, čutil je veliko bolj, prerano zgubo svoje matere, kakor pa kedaj popred. Zdelo se mu je; kot da bi jih še videti kmalo moral, in revček se nij spomnil, da ga njegovi, morda v tej druhali, celó spoznati ne bodo hoteli.

In ravnokar se je čul zamolkel glas volka, ki je bil pa roparjem le predobro znan signal.

Kot bi trenil, sedela je množica na konjih, in molče so odjahali.

Čez malo pa se vstavijo, dospeli so do prve straže, katera se je po vprašanjih pridružila

tropi. In na ta način so oprostili uže četriri stražnike, in le še predzadnjega ne. A ko dospejo do tega, govori poveljnik ž njim, in dolgo so morali potem čakati, da dojde poslednje poročilo.

Še le sedaj je Mirkota groza obšla, a ne zaradi noči in viharja, tega je bil uže navajen, ampak mislil si je; kaj če nas pravica doseže, — kaj potem? — Kerčevito je poljubil podobico božje porodnice in stisnil na serce, kot bi hotel poslednjo grenko misel si s tem izbrisati.

Poslednji stražnik se je v tem preril do njih, ter poročil; da je čul zamolklo žvenketanje orožja, a družega nič. Ogleduhi (kateri pa niso bili izmed trope), pa se ta večer še pokazali niso akoravno so imeli priti povedat, kaj da se godi v bližnji okolici sumljivega, in to je poveljniku čelo zmračilo.

Najbolj pogumne zbere toraj vodja k posvetovanju, in določili so; da jezdijo na vsak način dalje, ker nepričakovan izpad nad vojake, jim bode več koristil, kakor pa, da bi še dalje časa ondi ostali. Razume se, da vojaki do njih seveda ne bi zamogli, a tedne in morda celó mesece biti obkoljen, brez da bi se zamoglo kam, to je vendar predolgočasno.

Poveljnik dá sedaj sledeče povelje: „Orožje vroki za boj pripravljeno, v polnem skoku v daljavo, in ako se med tem razperše, zberó se v Jašah. Mirko pa je bil ob Borbelyjevi strani, ker

ta ga ima čuvati, ako hoče še dalje živeti, kot svoje oko.

Akoravno černa noč, vendar se je dobro razločilo plano od močvirja, in ko pridejo na terdo zemljo, derli so po bliskovo po ravnini. Uže v prvih trenutkih se začuje strel, in konji so plašni v divji skok podili. Tema pa je varovala bétjare pred preganjavci.

Tiho so jahali bétjari, a ko pridejo do nekega lesovja, kateremu se je reklo v jašah, priderže svoje konje, in se polagoma rijejo med lesovje. Pa glej! cela versta ognjev se je posvetila njih očém, in lepo število vojakov je čakalo le povelja, kam in kaj. Ubežati, tu več nij bilo mogoče, zaradi gostega gozda, zatoraj so konje vstavili, da se opočijejo, da se pregleda še jedenkrat orožje, in potem v polnem skoku naprej. Pa tudi vojaki so bili pripravljene na sprejem.

„Za menoj!“ zakliče jim poveljnik, se ponosno v sedlu sklonivši. Potem pa je spodbodel kónja, in zdirjal je kot furija med vojake.

Kakor hitro vojaki ugledajo divjo druhal, pozdravili so jo takoj sè svincem, a roparji zaženo svoj divji krik, ter se z vso obupnostjo veržejo tako silno nad te, da je bilo skoro misliti, uže so se proderli in rešili. Pa v tem trenutku se začuje energični glas meščansko opravljenega poveljnika vojakov, kateri so se z divjo jezo nad lopove zagnali. In vnel se je ljut, kervav boj.

Pištrole in karabinerji so pokali, in pálaši so se bliskovo križali.

Kot od strele zadet, tako se je Mirko tega glasa, ki je vojake tako spodbudil, ustrašil, a še bolj; ko je boj tega moža na njegovo stran privabil.

Z očmi sta se vjela, in ves začuden zakličeta: „Mirko, jeli ti tu!“ V tem trenutku pa je bil Mirko sè sablo zadet, in padel s konja.

„Tu sem!“ zakličé sodnik vojakom. „Rešite dečka!“ Sam pa skoči s konja in prime njegovo roko.

„Felette Begyes!“ * zasméje se Borbèly, in iunaško potisne vojake nazaj. Po bliskovo se sklóni do dečka, in si ga posadi pred se.

„Aha, tudi otroke znate krasti?“ dé mu sodnik zaničljivo, ter skoči na konja.

„Epen biconi!“ ** odverne mu Borbèly. „On je sedaj naš, in ropar z dušo in telesom! — On je naš brat!“ in s temi besedami se zažene na najbližnjega vojaka, ter mu prekolje glavó.

„Becsületemre mondom!“ *** zakličé sodnik Veber ves iz sebe, potem se mu „to nespodobi,“ in pri tej priči mu potegne podobico božje porodnice razvrata, katera se je med padcem iz pod obleke prikazala, in se potem še z večí ljutostjo zažene med bétjare.

* Predobri ste!

** Zakaj ne!

*** Pri mojej veri!

Akoravno so se vojaki ko lêvi borili, vendar so se roparji srečno izmed njih prerili in v divjem skoku bojišče zapustili. Nekateri so bili seveda ranjeni, in dva mertva. A vendar se hitro okoli poveljnika zbero, kateri je zaničljivo „Visconlátásra!“ * zaklical, ter na čelu čete dalje podil. Tudi ranjeni niso zaostali, ker vjete roparje nesodijo dolgo. Da pa padla dva, izdajalca ne bi nad njim postala, so pa nju tovariši pošteno skerbeli; da so jim za vedno jezik zavozljali.

Uže se vojaški ognji več niso videli, in sedaj še le so se roparji oddahnili, potem pa po planem polju, urno svoj bég nadaljevali.

Še le ko se je zdanilo, ugledali so v daljavi gosto obraščene hribe, in tam je bilo njih skrivališče vsaj začasno, da se konji odpočijejo od terdega téka.

Celi dan so bili v tem zavetju skriti, a ko se je zmračilo, bežali so zopet dalje.

Mirko pa je cel dopoldan fantaziral, in hud mraz ga je pretresal. Borbèly, ki ga je do tu sem na rokah prinesel, mu je skerbno stregel, in lenjemu se je imel Mirko svojega ohranjenja zahvaliti; ker, ko se je zmračilo, pozabil je Mirko vsaj na videz vse prestano, le po konju je žaloval.

Tudi sedaj, ko so se zopet vzdignili in odrinili, obderžal je Mirkota pri sebi, zavil ga je v

* Da se zopet vidimo.

plahto, katero je imel za konja odeti. Tako je bil deček tudi pred mrazom zavarovan, in sladko je na Borbelyjevih persih zaspal.

Pa v sanjah je veliko govoril. Sodnik mu je bil vedno pred očmi, da ga kára, svari in da ga hoče spoditi. Tudi podoba božje porodnice mu je delala skerbi, in britko je tarnal po nji. Videl je svojo mater, ki je po njem žalovala, akoravno je še živ, pade jej pred kolena, ter jej obstoji, da je bil nepokoren, da je postal ébtjar (ropar), — on je moral zvestobo priseči — —

„Hiv gyermek!“ *) mermral je ropar.

„Dobro je, da ga nij nikdo drugi slišal, ker to nij varno, da bi tovariši vedeli, da njegovo serce nij roparsko. Počasi ga moramo preobrniti, da bode sè sercem in dušo naš.

Zjutraj pa so se vstanovili v podnožju Karpatov, kjer so uže stanovali, ter svoje zaveznike imeli, Toraj pripravni, domači, roparski kraj.

Peto poglavje.

Perva šola in poduk.

Borbely je prevzel na povelje poveljnikovo, skerb, varstvo in poduk Mirkota, ker le

* Zvesti otrok!

on se je razumel, dečka prav popolnoma omotiti, ter ga za svoje namene pridobiti, in dečku vsako reč le od svitle strani pokazati. In Mirko, kateri je dobil rokovnjaško ime Šugár, po naše žarek, oklenil se je z otročjim zaupanjem in ljubeznijo svojega učenika, zato, ker je bil tudi manj surov, kot drugi tovariši.

„Najbolj sloveči boritelj, bil je moj učenik, in tudi jaz sem razun našega „starega“, najurnejši boritelj, in tudi ti moraš se naučiti meč bolj urno sukati, kot pa vsak leni pisač po „kanclijah“ svoje pero. Tako je imel Borbely vedno navado reči, ko je Mirkota z bodalom v roci uril.

„Od veselja se mu je vsikdar serce smijalo, in videl se je uže v duhu, kako bode jedenkrat svojemu učitelju, ja še celo poveljniku enak. Vsako stvar je urno razumel, in nijkdar se nij utrujenega čutil.

Jahati pa se je moral na ptujem konju učiti, ker svojega je zgubil ono grozno noč v boju. In Borbely mu je večkrat djal; jezdec brez konja in meč brez držala sta jedno. In tako ga je v njegovih strastih natihoma podpiral, ter imel namen; dečka do tega pripeljati, da si dobi svojega konja od ptujih ljudi. Veljalo je toraj, da deček prvi rop iz lastnega nagiba stori.

„O da bi le svojega konja imel!“ djal je nekega dné. „O Borbely, ti ne veš koliko bi rad jaz storil za to! Na iskrenem konju divjati čez

dol in plan, ponosno se meriti sè svojimi preganjalci, da se konj še tal ne dotika; griva mu vihra, z nosnicami pa pêrha, jednak vetru, ako po planjavi brije! O Borbèly, da bi le konja mogel dobiti, in več bi ne želel!“

„V Bèlabánjiski pustinji *, je konj na desetine!“ odverne Borbèly merklo.

„Kako, ker niso moji!“

„Čemu si potem ropar?“ — hotel je Borbèly odverniti, pa se je premislil in djal: „Bog vedi, jih je li oni gospodar kupil ali ne, sam jih nij naredil, in enega ali ga ima ali ne, je jedno. Konji so dar božji, kdor ga vlovi, tega pa je.“

Težko se je bilo v tem trenutku dečku za kaj odločiti, ker vest se je sè strastjo bojevala.

„Veš kaj Borbèly,“ začne deček čez nekoliko časa. „Kaj ko bi jednega uzeli, in bi ga mu jaz pozneje vernil?“

Borbèly se nij mogel več smeha zderžati, pa ko uvidi, kako tenko vest da Mirko še ima, in ki ga hoče le prav počasi popolnoma dušno umoriti, mu odgovori:

„Šugar, ti si pridni dêčko, stori to le brez skerbi.“

Mirkotova vest je pri takej zvitosti popolnoma onemogla. Strast in pa greh, pa sta

* Na severo-ogerskim je vsaka samotna kmetija pustinja, a na južno-ogerskim se stepe tako imenujejo.

veselo plapolala v njegovem sercu. Terdno si je toraj „naprej vzela“, pri prvi priložnosti si kakkega konja prisvojiti. Ubogi Mirko! Uboga mati!

Poveljnik je z dopadajenjem poslušal, ko so mu pravili; da bode Šugar iz lastnega nagiba, šel konja krast, ali bolje rečeno, da stori prvi korak v greh.

Poveljnik dá toraj dečku, kateri se je prekrbel sè samokresem in bodalom, tri tovariše, da mu v sili pridejo k pomoči.

Pustinja Bélabánja bila je pet ur od tod oddaljena. Dali so mu konja, katerega pa ima na imenovanem kraji tovarišem oddati. Ker pa roparji še celó nič v tej okolici sumljivega proizročili niso, bil je Šugar s tovariši varen, pred vsako stražo.

S težkim srcem je odjahal Mirko s tovarši, in tudi vest ga je posebno sedaj, zeló nadlegovala.

Nehote je globoko vzdihnil. Potem pa so prišle druge misli, ki so mu šepetale: „Kar je, to je. Nazaj ne smeš, tvoja čast to zahteva, (čast pregrehe, lepa čast!). Morda si je posestnik tudi po napčnem potu živali prisvojil. Neumnost, da se obotavljam! Vsaj nijsem več otrok.“ In takih misli je jezdil dalje.

Uže so se vidile prve kočé pustinje Bélabánja, in tudi jezdici so se sedaj bolj oprezno bližali samotnemu kraju, da so dospeli v neko

globél, prav blizo koč. Mirko skoči s konja, jeden izmed tovarišev pa mu pokaže hlev (stajo), kjer so stali najlepši konji.

Boječe se je plazil do zidovja. Sapa mu je bila težka, in serce mu je burno tolklo. Velikokrat je obstal, da si sapo olajša. Ako ga zasačijo, vjemó, sodniji izroče! — Pa čemu tako premišljevanje, le dalje!

Ravno ko je k hlevu prišel, zalajal je prav blizo njega velik pes, pa tá se je hitro za vrate pritisnil in z napéto pištolo čakal, kaj da sedaj pride. In res, pes se je čez nekoliko časa pomiril, ter godernjaje šel v svojo uto, in zopet je vladala nočna tihota.

Potiho in prav skerbno odpre sedaj vrata, in glej, v hlevu je bil. Le slabo je merkla svetilnica obsevala lepo versto čilih konj, in deček jih je stermé opazoval. „Ne kar od kraja, ampak najlepšega si moram zbrati, mermral je sam seboj.

Ko se nekoliko ogleda, ostalo je njegovo oko na lepi krepki živali, dolge grive in iskrih očij. Tega ali pa nijednega.

Prav na tihem, kolikor se je le dalo, odvezal ga je od žleba, ter peljal proč. Pa pri tem poslu zmotil ga je nek šum, in kakor pred živim spakom, tako se je tega ustrašil. Ko pa ogleda, da se tam na slami nekdo vzdiguje, zavihti se sè smertnim strahom živali na herbtišče, ter jo vodi k odpertim vratom.

V tem pa se začuje glas: „Roparji, roparji!“ in mož s palico v roki je hitel za njim. V hlevu jeli so se hlapci dramiti, sem od kočé pa so prilajali psi.

Žival se pred hlevom divje spné po konci, a še v tem trenutku uboga malega jezdeca, ter v polnem teku, pusti pustinja za seboj. Mirko bil je rešen. In od dalječ se čuje hrup in lajanje zbeganih stvarij. Ko se proti jutru približa k ležišču (po domače lôgarju), sedela je že skupna druhal pri kartah in kockah, ki jim velikokrat prežene ponočne ure. Le poveljnik je še, zavit v svoj plašč, spal spanje krivičnega. Borbèly pa je sedel pri knjigi, kakor po navadi večkrat celó noč, pri svitem ognju.

Prihod jahačev in Mirkotovo „slavno delo“, kakor tudi njegov izverstni okus, obernal je vsih očij na sé. Tudi njih poveljnik ga je očitno pohvalil. Borbèly pa ga je „tapljal po rami“, ter ga z vošili preobsul. Mirko pa je sprevidel, da mu je ta junaški čin v veliko čast, in je ponosno peljal svojo žival k drugim.

No in od tega časa je jedino le na svojem konju jahal in se uril v raznoterih potrebnih rečeh. Ne dolgo, in jezdec in konj sta bila ne- ločljiva. Mirko pa je bil tudi v resnici ponosen, ko je podil čez germ in sterm, brez sedla in brez uzde, in le z roko je vodil svojo žival. Imel je pa tudi težke vaje dostati.

Moral je na konju skakati, na glavi stati, se le z rokami deržaje, kviško obderžati. Vadil se je na konju boriti in streljati. In to je kazalo, da je Mirko popolnoma ogerske kervi. Akoravno mlad, vendar si je sè svojimi vratolomnimi vajami, občudovanje vsih, in poveljnikovo spoštovanje naklonil. On in njegov Scarvaš, po našem jelen, bila sta neločljiva. Ubogal ga je po otročje, jedel mu z roke in ko je od kod prišel, razgetal mu je uže od dalječ nasproti.

Tudi strelne vaje je mogel vsak dan do-
stati, in v tem se je še le pokazal, da bode s časom svojim učenikom jednak. Sebičnost njegova ga je tudi v bridkih urah, ko ga je vse merzelo, ko se je spomnil svojih, potolažila, da bode morda jedenkrat sloveči in od vsih imenovani bétjar. Da pa svojo mater še kedaj vidi, si pa še misliti nij upal.

Le od poduka še nij bilo ne duha ne sluha. To je bila namreč njih samosvoja govorica (jezik), s katero so se roparji in njih pomagачi sporazumeli, in ki je kot nevidna vez, krila mnogobrojne pregrehe. S tem pa se je podučevalo o zaderžanju pri sodnijskih preiskavah in drugih enakih nezgodah. Akoravno pa je bil Mirko prav popolno v hudobe mrežah zapleten in vsake verste hudobij privajen, vendar nauki rahločutne matere in resnobni sodnikovi sovéti iz njegovega serca še nijso zginili, še so tleli pod pepelom zaspane vesti in pregreh.

Nekega večera je pa ležal z Borbelyjem ob robu lepęga travnika. Zahajajoęe solnce je žarno obsevalo stoletna verhova dreves, in veterc je lahko šumljal. Lehkonoga serna je plašno skokotala mimo njih, in vevérice so plezale ob drevju, škerjanec pa je otožno žvergolet, svojo večernico. Podoba lepega prazničnega miru.

Vse to je zeló vplivalo na dečkovovo serce. Igral je z Borbelyjem tarók, in ko končata, padejo mu špehaste karte iz rok. Počasi se nasloni na bližnje steblo, in jel sanjati z naravo vred, ter se tresel pred božjim veličastvom. Borbely pa je zopet za karte prijel, da jih na novo zmeša.

„Borbely, ljubi moj, nič več nikar ne igrajva,“ reęe deček mehkim glasom. „Sanjajva z naravo vred, ali pa kaj govoriva.“

„Kar se sanjajna tięe, to nij nič,“ odverne mu ta, „ako pa imaš kaj interesantnega na sebi, na dan z njim, da se vidi, kako bi pridigoval, ko bi bil duhoven.“

„Slušaj toraj ljubi Borbely,“ reęe mu ta zaupno. „Veliko sem se uęe naučil koristnega, le tega ne razumem, kako je to, da nam je krivica vedno za petami. Ti dobro veš, kako da hrepenim po slavnih činih, in da je moja jedina želja ta; drugim biti jednak. Nikdar se ne bode zamoglo reęi; da sem strahopeten, da sem mevža. Vendar se mi je želja obudila, da to kar storim, da bi bilo pošteno in dobro.“

Borbèly je bil tako raztresen pri tej otroškej modrosti, ki želi le dobro, da nij vedel kaj odgovoriti; le svojo redko brádo si je gladil.

„Jeli nijma vsakdo pravice po svojih okolišinah živeti in ravnati, in zato ker drugače ne more?“ odgovori mu čez nekoliko časa. „Boga-tinec ima vse druge pojme o življenju kakor pa revež, gospodar drugače kakor posel. Kakoršne okoliščine, tako življenje.“

„Pa vendar imajo dobri ljudje“, zaverne ga deček, „le dobre misli in želje, ne gledé na stanovske razmere, ker jim je vse jedno, da le Bogu služijo.“

„Vendar vse to le iz lastnega dobička store,“ zaverne ga Borbèly s prepričanjem, a se je vidilo, da je bil v zadregi.

„Potem pa so hudobnejši od hudobnih!“ razjezen zakliče Mirko. „Pa to ne mora biti! To vém od matere, in tudi sam po sebi, dragi Borbèly.“

Obedva sta na tó molčala. Mirko je zamišljen gledal svetle oblake na obzorju, njegov tovariš pa je spuščal goste oblačke dima v čisti zrak. Čez dolgo časa pa vendar Borbèly povzame besedo:

„Mirko jaz vem da ti govoriš kar imaš v sercu, zato ker si še mlad. A ko prideš v moja leta, ko dostaneš bridke preváre, spoznal boš, da ljudje nijmajo serca na jeziku, ampak govore

drugače kakor pa mislijo. In tačas boš spoznal, da si sedaj neumen ko to misliš. Ako pa tega ne, si porini meč ali pa kroglo v serce, in ljudem se bode serce olajšalo, da vidijo jednega roparja manj. In jeli morda nimaš ravno tako pravico do življenja kakor drugi ljudje? Pozabi toraj neumnost in zapomni si: „Kdor ne derži na Boga, pa mora nasprotno.“ (Lepa idéja od življenja.)

Žalostno je Mirko povetil glavo, in reči si je moral; da to kar je Borbely govoril, je žalibog bridka resnica; namreč da se dvema gospodoma ne more služiti, in da si je sè svojim Scarvašem pekel zaslužil in milost božjo zgubil.

Šesto poglavje.

V razvalinah.

Poletje in zgodnja jesen, je Mirkotu vsikdar prekmalo potekla, ker le ta čas so roparji prebivali v gozdu pod milim nebom. Navajen dežja in vročine, mraza in solčnih žarkov, postal je krepke in čverste postave. Vedno jahanje in borenje, ohranilo mu je moč in zdravje in ga popolnoma uterdilo.

Vsa druga pa je bila po zimi, ko je debela snežena odeja pokrivala lepo zemljo, ko so mesto

ptičkov, volkovi po gozdu tulili in lačni vrani in krokarji fofotali sem in tje.

V lepi prijetni dolini, visoko gori na skalovju, stale so razvaline nekdanjega gradu, ki se pa vkljub stoletjem še vedno nij popolnoma razderlo in razpadlo. Jeli je bilo to kedaj lastnina kakega viteza ali pa uže od nekdanj roparsko gnjezdo, kdo ve to povedati, popisati. Zadosti je, da vemo, da je stoletje in stoletje uže preteklo, in da razvaline še sedaj stojé. Morda si je tista roka, ki se je tu med volkovi in divjimi zverinami naselila, tudi lepe verte obdelovala in sadila, — je le misleče, a nikakor gotovo, vsaj sedaj nij temu podobno, le v najmanjem ne. In bolj se bi bilo čuditi, da bi se tu 8 dnij ne slišalo rujovenje volka in pa godernanje medveda, kakor pa nasprotno.

No, in té razvaline so bile zimsko zavetje roparjem. In ako pogledamo v notranje prostore, še nij prenapčno. Vhod, res da pelje po mokrih kletih in hodih, po katerih se vsakoverstna mercína nahaja, in ki so v skalo vsekani, da je z kamenjem in germovjem preprežen, vendar ko pridemo po stopnicah v zgornje prostore, smo iznenadjeni, videvši čedne in dobro ohranjene sobe, in le oprava je bolj neredna. Kuhinja, sè svojim velikanskim kamnitem ognjiščem, bila je le z najpotrebniši posodo oskerbljena, — in Mirko je bil; ki je raženj vertil.

Spavnice so bile preskerbljene z mahom, sénom in živalske kože so bile sem in tje pregrnjene; dve posebni sobi sti bili za obed in za razvedrenje, ozaljšane z jelenovimi rogovi in lepimi podobami, da, še celó biblioteko so imeli, čez katero je bil pa le Borbèly gospodar, ker se drugi za njo menili niso.

Zares, lepo zimsko zavetje, kjer divji elementi ne morejo svojih burk vganjati. In ravno v teh časih se je Mirkotu najbolj roparsko življenje primerzilo, ker je videl razvade (v popolnej meri) svojih tovarišev. Pijanost, prepir, poboj, surovost in nespodobnosti vsake verste so bile tu na dnevnem redu, in temu se nij mogel tako hitro odtegniti ko na planem.

Da bi se pa po neumnosti ne izdali, smelo se je le o najpotrebnejših časih grad zapustiti. In le kadar nij bilo snega, podali so se na róp, ali pa le zato da se razvedre, in živali prevodijo.

Ako pa se je sneg bliščil po dobri in goščavi, bilo je tudi to veselje nemogoče, in Mirko se je v takih časih, od Borbèlyja napeljan, zatopil v knjige in brošure, ter si s tem preganjal dolgi čas.

Borbèlyj pa ga je učil tudi zemljevide risati, ga podučeval v geografičnih študijah, ga učil francoskega in angleškega jezika, kar je Mirko (in kar je vsem ogrom prirojeno, da imajo dobre zmožnosti) prav dobro zapomnjeval. In iz

vsega tega se je dalo posneti, da je. Borbèly moral biti pred leti vse kaj družega kakor pa je sedaj, pa kdo nam bode to povedal.

Kolikor stareji, toliko modreji je tudi Mirko postajal, in v svojo žalost je moral spoznati, da Borbèly ne dela vse to iz ljubezni do njega, ampak radi samega sébe. Čutil je njegovo lisičjo zvijačnost, kako mu iz sovraštva do človeštva, hoče vcepiti strupeni peklenski morál, in ga do poti popolnega pogubljenja pripeljati. Pa akoravno je bil Borbèly zeló oster poznavec človeškega serca, vendar ga je njegova prekanjena modrost vsaj pri Mirkotu ogoljufala. Zato, ker on pravega vzroka nij vedel, zakaj da njegovega serca ne more popolnoma spačiti, ker on nij vedel, da je v Mirkotovem sercu še vedno strah božji.

Ker je pa Mirko predobro vedel, koliko da Borbèly premore, in ako je potreba celó nasprotnike njegove preslepari, in da jih na svojo nit ujame, se je skerbno varoval, njemu le v najmanjšim pokazati, da njegove namene pozna, in da ga je, akoravno še otrok, vendar popolnoma „pogruntal“. In tako je njuna prijaznost še vedno trajala, akopràm je Mirko v ravno nasprotno stran krenil, kakor je pa Borbèly nameraval. Ker strah božji in Njegova milost več premore, kot pa še tako zalezovanje tega sveta.

Tako smo se privadili, da o Mirkotu še vedno mislimo da je „otrok“. „Gyermek,“ otrok,

tako ga imenujejo njegovi tovariši iz stare navade, ako ga po rokovnjaškem imenu „Šugar“ ne pokličejo. V resnici pa je „otrok, deček“ postal cvetoč mladeneč, ki bi bil pri materi njeno veselje in ponos. Od solnca in prostega življenja bil je zagorelih lic, in lepi kodrasto črni lasje, strinjali so se z malo tenko brádo. Pleča pa je imel velika in močna, in bil je kos vsakemu korenjaku.

Pri ropnih napadih se je vedno vzderževal, ako se nij moglo na kak način brez prelivanja kervi to zgoditi. Čiste roke je še imel od človeške kervi, in veliko zasmehovanja bi bil mogel več poterpeti, ako bi ne bil uže dostokrat dokazal, da o pravem času nij nič manj hraber in derzen, kakor pa kak drug. Akoravno je bil on še nedolžen, vedno enako vesel, in akoravno so mu bili tovariši tega nevošljivi, so ga vendar radi med seboj imeli, in le redko se je kedo z njim razperl. In tako je postalo ime „Gyermek“, nevedé, njemu v spoštovanje.

Nekega pustega zimskega večera, ko je burja brez usmiljena tulila po verhovih stoletnih hrastov, sedela je večina izmed roparjev pri kockah, okrog velike hrastove mize v pervej sobi. Veliko sklenic je uže stalo praznih na mizi in po tleh. Jeden izmed roparjev, neka jeznorita živad, pa je imel uže uro za uro nesrečo pri igri. Lica so mu gorela, in žile na čelu so se mu napele,

med tem ko so se mu oči od preveč užitega vina izbočile. Njegova široka pleča so se mu visoko vzdigovala ko je na redko sopel.

Najedenkrat pa skoči kviško, kot obstreljena zver, in nemogoč kake besede izreči, zgrabi pred njim stoječo sklenico, ter jo z vso silo zažene v svojega nasproti mu sedečega tovariša (kateri je tudi sedaj dobil), da se je ta v svoji kervi zvernil na tla. Divji vriš sedaj nastane. Jedni hite ker vavečemu na pomoč, a drugi zgrabijo nemirneža ter ga pogovarjajo.

Z orjaško močjo se oprostivši sitnežev, kateri so na vse strani nehoté leteli, jel je iz vsega gerla rujoveti, kot zaklana divja krava.

Poveljnik je pod kaznijo zapora vsak šum in hrum prepovedal. Preteče stopi sedaj v sobo, ter z ostro besedo zaukaže mir. Zdivjani pa je jel še bolj rujoveti ter vse razdrobiti hotel. Nikdo več si nij zaupal iti k njemu. Na to pa gre poveljnik proti njemu, a divjak vzdigne stol da bi ga pobil, pa poveljnik mu je bil urneji, zgrabi ga sè železno roko, in ga zaukaže zvezati. Noge in roke so mu zvezali, usta pa zamašili, ter vergli v kot na kup slame, in bil je mir.

Preteklo je po tej prigodbi nekoliko dnij. Sneg je skopnel, toraj poveljnik odloči; napad na neko zeló premožno mestice, katero se na konju v urnem diru v nekoliko urah dospé. Rop se posreči. Po noči ko je vse spalo, napadli so

mestice, in meščani na to nepripravljene, se niso zamogli braniti. Roparji pa so odšli z denarjem, dragocenostmi in sè živežem obloženi, prav brez vsega hrupa na svoj grad.

Zaradi varnosti volja, vernili so se domov po različnih potih, in posameznih oddelkih, in radi tega so še le doma v gradu zapazili, da onega, ki ga je ono noč poveljnik pustil zvezati, nij med njimi. Ugibalo se je sem in tje, a zaostalega pa le nij bilo. In slednjič se s tem umeré, češ; v boju je poginil.

Takoj jednega prihodnjih večerov, stal je Mirko na straži, ter se je prav kislo deržal, da je moral tu prezebljevati, a vendar pazno na vse poslušal.

Pa čuj! Velika uhastá sova, sfofotala je zdreves, ter letela dalje v goščavo, za njo se je pa vsulo nekoliko snega, ki je še ostal na drevju. Njkdó bi se še za to zmenil ne bil, pa stražnika je to vse drugače vznemirilo.

Da, Mirko je bil uže skušen v vsih slučajih. — Najmanj sumljive stvari, na katerih navadno oko ne bi gotovo nič sumljivega zapazilo, njegovemu pogledu nij odšlo. Letanje ptičev, beganje divje zverine, vsak pogib spodnjih drevesnih vejic, imelo je zanj svoj pomen, iz katerih je posnel, kolikor je stražniku potreba.

Svitlo njegovo oko se je zarilo med temno gervovje, in uho je na sapice vetra poslušalo.

Ne najmanje stvarice mi ne zapazimo. Grobna tihota je vladala v gozdu. Neumno bi bilo, nevarnosti se bati.

Vendar je ropar v temni hodnik zginil, ter ob steni šlataje špage iskal. Jeli se mu sanja? Natančno vé, kje da je, a sedaj jo nij.

In sum se mu je zbudil: „Nekdo, ki je tukaj znan kakor on in njegovi tovariši, jo je skrivši odstranil.“

Z enim skokom premeril je hodnik, ter stal pred pijočo veselo družbo.

„Arulasch!“ *) zakričal je, in kot bi trenil, so skočili bétjari na kviško. V trenutku so v orožju. In prostori so na mah spraznjeni in pri tem so uže pri konjih. Straža odvali kamen od vhoda, in takoj je med drugimi, ki so uže na konjih. — — —

Mirko je pravo zadel. Prej ko je bil prvi ropar na prostem, obkolili so meščani in vojaki, kateri so jim bili podpora, grad popolnoma, in še sanjalo se jim nij, da taisti, katerim to velja, uže na boj pripravljeni čakajo. Vodja njih pa (ubežni ropar), vodil je malo trumo pogumnih k vhodu, ki je bil s kamnjem zavarovan.

Ravno so se pripravljali jo odstraniti, in drug oddelek konjиков pred štalni izhod izdajavec postavi, pridere roparska truma z vso silo iz

* Izdaja!

vhoda. Takega hitrega izpada pa obležniki niso pričakovali. Sicer so od vsih strani nad roparje streljali, a zamanj je bilo, se njih sili ustaviti. Noč je dobrohotno njih postave zakrila, suho vejevje je pokalo pod silnim begom konj, a na preganjanje misliti: bilo bi neumno.

Med tem pa beguni zaslišijo ljut boj sem od grada ter obstoje. Poveljnik jih imenuje. Jednega nij — Borbèlyta. Preveč jih je, kot pa da bi jih premogli,“ dé na to poveljnik. „Kika a maga fazeka mellé szit!“ * Ali se slavno oprosti, ali pa pade kot junak. Živega pa ne bodejo dobili.“

„Jaz pa grem nazaj!“ zakliče Mirko. In svojemu imenu jednak, bil je proč.

Takoj ko je prispel do zadnjega germa k gradu, pa ugleda da se Borbèly z množico jezdicev ljuto tepe.

Pri tako iznenadjenim njegovim prihodu dobil je Borbèly vsaj nekoliko „duška“. Jezdici zaženejo se nanj, a tudi Bobèly ko je dobil novo upanje, se spusti v boj, in z nepopisljivo hrabrostjo in serčnostjo sta premagala nasprotnike, ter v divjem krohotu zdirjala v temni gozd. Iz vsih gerl zadoni sedaj priserčni Eljen ** ko dospeta tovariša do svojih, ako ravno v mrazu, vendar vsa

* Vsak je sebi najbližnji.

** Živijo.

premočena. Borbèly je bil le nekoliko ranjen, in akoravno je bil izverstni boritelj, vendar bi bil onemogel, ako bi ga Mirko rešil ne bil.

Sedmo poglavje.

Predpustni plés.

V kastélu je bilo vse živo. Premožni general Fašfeláš ga je od prejšnjega gospodarja, ki je vse svoje premoženje zaigral ter za popotno palico prijel, kupil, ter se na vso moč prizadeval, tekrovati z najmogočnejšimi Magnati.

Kar škripalo je pod nogami, tako je bilo merzlo. Počasi so se užigale svetle zvezde na modrem nebu. V kastélu Fašfelášu pa se je imel prirediti nad vse sijajen plés.

Polagoma so se vozili gostje v kastél, ter v dragocene kožuhe zaviti, stopali po razsvitljenih stopnicah, spremljani od bogato oblečenih služabnikov, ter poizginili v sobah, da se potem podajo preoblečeni („v maškorah“), v brilantne sobe. Veselo se je čula godba v krasnih prostorih, in prijetno doneče ciganske melodije so razveseljemale poslušalcevo uho. Vedno bolj so se polnili prostori, in še vedno so dohajali novi prišleci.

Tu se je videlo vsake verste narodne noše; starinski magnatovski plašči so šterleli zlatih

okvir in dražih kamenjev, široke turške hlače so abotno visele velikanskemu ogru ob ledju, arabski poveljniki, perzjani, in indijski velikaši so bili pomešani med seboj, in nič manj dragoceno niso bile gospe in gospice oblečene. Vino iz raznih dežela, in likerji najboljših tovarn so služabniki gostom ponujali, in čez dalje bolj se je veselje množilo.

General in pa njegovi pa so bili od gostov s pohvalo in čestitanjem povzdignjeni v višave, a zopet nadrugem kraju obrekovani radi prevelike častila-komnosti. Toraj tudi tu, dve stranke.

Najzadnji se pripeljejo bogato oblečeni gospodje s krinkami (larfami), v vsaki kočiji po čvertirje in dva strežaja, ki pa sta bila tudi popolnoma maskirana.

Od teh spremljani, stopajo gospoda ponosno med verstami čakajočih strežčkov v oblačilnico.

Med tem, ko so uže dalje časa tukaj sem in tje šetali, ter služabnike polagoma odpravili, uvidilo se je, da so poglavitne reči, velike vrednosti na vozeh (kripah) pozabili, in odposlali so še zadnje nadležnježe (nam. služabnike) po te reči, kateri se, nadjaje obilega darila, hitro razperše.

Dva gospoda izmed ostalih pa stopita v bližnjo sobo, odpreta sè silo druga vrata, in dospeta tako v kapitanovo biblioteko. Na pisalni mizi pa so ležali dragoceni zasluženi rédi in medalije njegove, katere je navadno vedno nosil.

Med tem pa so se služabniki vernili sè zabožčki, in ostali gospodje jim označijo, da se uže dva iz med njih med plesavci nahajata, in kamor tudi sedaj izginejo, sprejeti od brezštevilnih postrežnih duš.

Čez dobre pol ure pa tudi njih zaostala tovariša stopita v dvorano, in akoravno pri splošnem veselju tak prihod ne vzbudi nikake pozornosti, vendar se je vse čudilo, kako da nijsta prišla po navadnem, neverjetno okinčanem mostovžu v dvorano, ampak ravno od nasprotne strani.

Prestrašen gre General do njih, kateremu se v njegovo zadovoljnost opravičita, poklonita njegovej gospej, in se potem mej vesele goste pomešata.

Takoj na to pa se prične ples po francoskem redu, in še le za tem zagodejo cigani, (katere pa si ne smemo predstavljati take, kakor so naši navadni) narodni ples; Chardásch. Vedno bolj urno so se plesavci vertili, se zopet iskaje, in bežaje sem in tje podili.

Slednjič vendar godba utihne, ubira svoje inštrumente, in plesavci so si z okrepčalnimi jedili, ohladili svojo kri.

Uže je godba dala znamenje k drugemu plesu, ko general ugleda, da je bil neki izmed gostov, bogato z redi in medalijami okinčan, in jeden izmed obedvojih, katera sta nekoliko poprej iz

njegovih sob prišla. Poprej pa, ali jih še nij imel, ali pa jih je imel skrite.

Tudi drugi gostje so ga začudeno opazovali, kateri pa se nij čisto nič za to zmenil, ter ravno tako veselo neko gospico zabaval, kakor pa poprej.

Tudi generalova gospa je bila radovedna, toraj vpraša svojega moža: „Kedo je ta, ki ima tvoje medalije? Vse se vprašuje, ugiba, a vendar ga nihče ne pozna, toraj vsaj meni povej, morda je kak tvoj prijatelj, kak General?“

In ravno se je ta hotel sam s ptujcem v razgovor podati, ko se godba prične, in to več nij bilo mogoče.

Vse je pozabilo nanj, in tudi on je kakor po nevedoma generalu odšel, si plesalko priskerbét.

Tudi drugi ples se je jednako veselo končal, in takoj za tem se odgerne zagrinjalo, in vesela igra se prične, in še le sedaj je vzbudil ptuji general vsih pozornost sebi. Naslonjen na neki steber, gledal je neprenehoma domačega generala, posestnika kastéla.

Tudi ta nij bil v igro zamaknjen, ampak ptujec z medalijami, jenakimi njegovim, delal mu je preglavico. Ogleдал se je po njem in vjel se je z divjim ptujčevim pogledom.

Vest mu sedaj nij dala več miru. Le obotavljal se je še, jeli hoče v svojo biblioteko iti, ako so še njegovi rédi na pisalni mizi, ali pa

kar naravnost ptujca nagovoriti o njegovem stanu. Mogoče da je kak preširén magnat, ki ga se svojim bleskom osramotiti hoče, pa kako je potem v njegove privatne sobe zašel, ker več se nij mogel spomniti, kako se mu je oni o prihodu v dvorano opravičel.

Vstal je toraj in šel k njemu, kateri se pa še zmenil nij zanj. Od jeze mu je kri kipela. Kedo si le upa, njega, generala in bogatega posestnika tako zaničljivo sprejeti, da se še zméni ne zanj?

Popolnoma se toraj ptujcu približa, ter mu po tihem reče: „Ti redi in medalije so taisti kakor jih jaz imam.“

„Da, vaši,“ odgovori mu ptujec, brez da bi se bil le količkaj genil.

„Kako to mislite? Kako se to razume?“

„Kakor hočeš, in ti drago.“

„Ha! kedo je to?“ odverne general kipeče ter glasno, tako da so se gostje radovedno jima pridružili.

„Taisti, ki bi bil lahko jeden izmed prvih kavalirjev, ako bi mu ne bil nek ničimurni predstojnik dobrega imena odvzel s tem; da ga je zatožil.“

Ponosno se skloni General kviško.

„In nečimurni predstojnik bi on nikakor ne bil,“ reče glasno, „ako bi bil ta, ki tu stoji, kateri je nepovabljen se upal tu sem priti, svojemu

predpostavljenemu spodobno spoštovanje ohranil, in mu pokoren bil, — brez ozira na dolžno zahvalo. Dvakrat je njegov predstojnik za njim dolgove plačal, prvega kavalirja častne dolgove.“

„Da spoznala sva se!“ zakliče sedaj ptujec ves penêč, ter verže svojo krinko proč. „Radi tvoje zatožbe, bil sem dekratiran, za jedno stopinjo ponižan! In glej General, to je zadostovalo, da sem slekel vojaški plašč in tebi neizbrisljivo sovraštvo zaklel. In ura spolnitve, ura kervavega maščevanja je odbila, čez dolgo, dolgo let! Pomni si, da Kámpli, poveljnik hrabre roparske čete ne pozabi veliko. Dostokrat je uže mislil da te ima v svojih rokah, a vsikdar si odšel.—

„Sedaj pa — General, potegni meč!“

Nepopisljiva zmešnjava je nastala.

„Roparji, roparji!“ kričali so vse navskriž, in kedor je imel meč, zderl ga je iz nožnic.

Hitreje kakor je Kámpli mislil, bil je obkoljen. Sicer se je zanašal na svoje tovariše, ki so njegove nasprotnike skušali z besedami odverniti od njega. Pa tu se nij dalo misliti in prevdarjati, ako si je hotel še glavo ohraniti. Po bliskovo je zavihtel meč, in General je sè smertnim krikom zdihnil svojo dušo.

Leskeči žvižg je preletel sobano, in njegovi tovariši so stali pri njem, skozi različna vrata pa je prihrulo kake dvajset bétjarov z napetim orožjem.

In novi žvižg se na dvorišču začuje!

„Končano je,“ reče poveljnik osupnjeni množici z divjim krohotom. In na Generala kazaje: „Storite kar hočete z njim, morda še kedaj vojsko nad nas pripelje.“

Nezaderževan je zapustil sobano, kjer je vladalo pred malo časa veselje, a sedaj pa strah in trepet. Vsaka stran ima dve različne strani.

In ko je koračil mimo zvezanih strežajev, je ves zadovoljen dejal: „Da, v resnici lepa noč!“

Služabniki pa, ako niso bili zvezani, so pa pijani po kotih ležali.

„Jeli je vse v redu?“ vpraša poveljnik, ko je stal na dvorišču med svojimi. „Take bogate žetve pa nij povsod.“

In z veseljem mu odgovore, da je vse, kar se je le dragocenega dalo vzeti, v vrečicah zavarovano.

„Dobro, toraj dalje!“ odgovori veselo. „Vozove pa naj imajo za vzameno, da jih prav kmalo njegovim lastniku nazaj oddajo.“

Ponosni na bogati plen, podili so se roparji kakor hud ~~iki~~ v temno noč.

Le jeden je bil videzno pobit, in ta je bil Mirko.

Prostovoljno je pustil konju svojo voljo, in za neslane, pregrešne pogovore poveljnika in Borbelyta se nij zmenil. Vedno mu je bil le čin v sobani kastela pred očmi. Slišal je govor obedveh

nasprotnikov, in on je le Generalu prav dal, in zaničeval je Kámplijevo na videz viteško obnašanje, v resnici pa neznansko zanikerno djanje, da je Generala še popred, da se je mogel braniti, presekal. Tudi se je jezil nad Kámplijevim sovraštvom, da je ravno v največji sreči nasprotnika umoril. Pa tiho je mogel take misli gojiti, ker govorilo se je le od Kámplijevega neprestrašenega poguma in derzovitega obnašanja, pa od bogatega plena.

Mirko je bil popolnoma zoper tako junaško djanje, in še poveljniku odgovora nij dal, ko ga je nagovoril.

Začudeno ga Borbèly pogleda.

„Gotovo ti je strah v ude všel,“ reče mu zasmehljivo. „Jeli nijsi vesel bogatega plena? To bo življenje, hm! In še za stari dan se bode kaj prihranilo, hm!“

„Zato pa bi ne bilo potreba kervi prelivati!“ odverne mu Mirko nejevoljno.

„Sziükschég törvényt rout!“* — odverne Borbèly.

„Tu nij bila sila,“ odverne Mirko burno. „To je bila uže zastarana reč, za katero nij nihče vedel poprej, in ker smo bili prevarani, ne vedóč zakaj da gre.“

Poveljnik pa pri teh besedah tako silno konja spodbode, da se ta visoko na kviško spne.

* Sila kola lomi.

„Molči!“ reče mu Borbèly na tihem. „Ne draži ga še bolj, ne misli, da si že dosta močan, z jednem udarcem te bode umoril.“

„Jaz se ga nič ne bojim!“ — zakliče Mirko.

„Potem pa se še midva poskusiva, prederznež!“ zakriči poveljnik ves raz sebe in potegne meč.

Tudi Mirko potegne meč, in s klicom: „v božjem imenu!“ postavi se pred Kámplija.

Borbèly pa se zažene med nju in zakliče.

„Stojta! Ti si še otrok, da! neumno dete! In ti Kámpli, jeli naj se lev nad mravljo spravi da jo požre!“

„Le pusti naju, da se vidi, kedo je lev in kedo pa mravlja!“ in s temi besedami se je zopet poveljniku nasproti postavil.

Z vso močjo mahne ta po njem, pa Mirko mu hrabro meč odbije, ter z vajeno roko suče.

Borbèly pokliče roparje vkupaj, in se zopet med nju, zažene.

„Kámpli, spomni se svoje časti, da nij vredno, da bi se z njim boril!“ kliče ta pomirljivo. „Zadostenje pa bodeš dobil, zato sem ti jaz porok. Pusti to! In ti Mirko. Ti dobro sučeš svoje bodalo, le preveč se nasproti velikanu med nami „obrajtaš!“ Jeli se bodemo sami med seboj začeli pobijati, da prihranimo delo našim sovražnikom? „Jeli nismo vsi jednega rokodela?“

In res se je toliko roparjev med nju pririlo, da sta morala orožje pustiti, ter mirno odjezditi dalje, na svoj novi dom, dalječ proč od grada, od koder so bili ono noč pregnani, kjer pa nij bilo tako prijetno kakor na prejšnjem, ker so imeli le dve votline, jedno ljudem in jedno pa konjem v stanovanje.

Osmo poglavje.

Britke ure.

Takoj prihodnje jutro je bil Mirko obsojen. In ko so ga poklicali, govori mu poveljnik tako-le: „Tvoje včerajšno obnašanje nam je pokazalo, da ti manjka trezne preišljenosti in odločnosti, in da še nijsi dosta pogumen. Zatoraj je Borbèly izrekel, kako se ima s teboj ravnati. Še le ko bodeš sam kak rop, z velikimi nevarnostmi obdan prevzel, in modro kot poveljnik vodil, bodeš nam zopet jednak. Pri pervej priložnosti se ti bode to velélo, in upamo; da bodeš svojo nalogo, dobro prestal.“

No, in taka prilika se je takoj perve pomladanske dneve pripetila. Zvedeli so namreč po svojih ogleduhih, da se imata v kratkem, dva novoporočena zakonska para, blizo tu memo pe-

ljati, namreč: „jeden ogerski, in jeden pa angleški, kateri ima veliko dragocenosti pri sebi, in tudi popotne liste so roparji pogostoma rabili, toraj vseskozi dober plen.

Poveljnik ga pokliče k sebi ter mu naroči, se na vsak način teh stvari polastiti. Ker bode pa 14 pandurjev, t. j. vojakov zakonska para spremljevalo, bode ravno toliko pomočnikov seboj dobil. On jim bo vodja, in bode moral sam z lastno roko, juvele in pa vse drugo vzeti.

Mirko je imel velik dušni boj prestati. Ne za ohranjenje svojega življenja, ampak kot napadnik bode prelival in razdjal srečo mladih zakonskih, v prvih trenutkih dvojne spomladi.

Teh mislij se kar nij mogel iznebiti, in uže je mislil ubežati. Pa kam se hoče oberniti, kam hoče bétjar iti? Dolga leta ga ločijo od matere. Leta? — Ne. Njegovo roparsko življenje ga loči od svojih. In ako tudi pride domov, kaj ga družega čaka kot zapor, in morda — vislice. Ker z enakimi ljudmi nijso sodniki usmiljena imeli. Upanje v prihodnost je bilo prazno, pa še bolj v preteklost.

Skoraj je obupal. In uvidel je; da mu ne ostaja družega kot bétjar ostati, in si vsaj pri teh veljavo pridobiti. On hoče in mora to slavno spolniti, da ga vsaj njegovi tovariši ne sključijo iz njihove srede. In teh misli se je oprijel kot rešilne ladije vtopljenec na morju. Vse to pa je

Borbèly prav dobro vedel, kako se v njegovih persih godi, in na tihem se je smijal.

Lep pomladanski dan je bil. Milo je sijalo solnce v dolino solz, in ptički so pevali; slava Bogu. Kolikor bolj je solnce vzhajalo in naravo obsevalo toliko bolj se je tudi serce olajšalo mlademu vodju, kateri je na čelu malej četi, ponosno jahal po gostem lesovju.

Obljubil si je Mirko; da ne bode kervi prelival, in še več, omamljen od lepega pomladnega jutra, je gorečo molitev pošiljal k nebesom.

In vendar na takem potu? Čutil je, kako se molitev in morija slabo strinja, pa tako daleč še nij prišel da bi se z jednim mahom iz hudobij izmotal, čutil je, da bode dosegel v pokori prostost, a vedel si nij pomagati, ker je bil s hudobnim duhom popolnoma preprežen.

Za napad pa je bila neka ozka soteska odbrana. Na obedveh straneh so šterlele mogočne skale proti nebu, in ob podnožju je bilo gosto obraščeno germovje.

Mirko je roparje tako razdelil, da so se ob obedveh straneh v germovju poskrili, ter jim strogo zapovedal; da še le o pravi nevarnosti smejo za resnico streljati, a tako pa le za strah. S terdnim naprejšetjem se je postavil sam sè sedmimi tovariši ob vhodu, kateri so imeli glavno nalogo.

Ko je vse v red djal in svoje orožje pregledal, zginila je vsa rahločutnost iz njegovega serca, in bil je zopet popolnoma ropar, kateri ne misli družega kot rop in umor.

Le to si je terdno sklenil, ne preje kervi prelivati, kot v najhujši nevarnosti.

Nij še preteklo dolgo časa, ko se čuje ropotanje koles, in peketanje konjskih kopit.

Še jedenkrat pregledajo roparji svoje orožje, ter se skerbno v germovju poskrijejo, ter iskrenih očij v daljavo pazijo.

In glej! Najpervo je prijahalo 6 pandurjev z napetimi puškami, za njimi pa so 4 gávelni vlekli velikansko kočijo, majhen manjo kot noetovo barko, in za temi je prav leno 8 pandurjev krevcalo.

Mirko je toliko časa počakal, da je ta sprevod prav popolnoma v sotesko prišel, in še le sedaj zazvižga, in od vseh strani so roparji lezli kakor iz tal, ter planili nad vojake.

Vojaki pa na tak sprejem ne pripravljeni, in ko uvidijo množno število roparjev, in ko so jim jéle krogle okrog ušes brenčati, vderli so jo v divji skok ne zmenivši se za vse drugo.

Globoko se je Mirko oddahnil, ter je takoj uvidel, da se bode vse brez kakih posebnosti sponeslo. Stopil je toraj k vozu, odperl vratica, ter prav pohlevno za juvelen zabojček prosil, in da mu potna pisma oddajo.

Odgovor pa mu je bil pištolni strel, in krogla je Mirkotu lice posnela. Ta nepričakovani napad pa ga je tako razvnel, da potegne pištolo iz za pasa in ustrelí. Nasprotnik pa se zverne zadet v blazine. Strah, groza, tarnanje in prošnje so se verstile v vozu. Juvelni zabojček so mu izročili, in ko ga Mirko ugleda je bil popolnoma zadovoljen, in ko je imel tudi potna pisma v svojej roki, zahvalil se je za obedvoje, ter izrekel svojo žalost nad neprotrebno nezgodo. Zapre zopet vratica, da bi ne slišal še dalje tarnanje nesrečne neveste, kateri je on veselje in serce poderl. Potem ukaže vozniku urno dalje, in „kaleša“ je odrinila iz osodepolnega mesta.

Mirko poda kaseto jednemu izmed tovarišev, ker njega je pekla kot žerjavica. Za druge je rop podvzel, kateri se je tako žalostno končal. Naj uživajo sad njegove pregrehe! on pa si je sklenil, da neče ničesar.

Hudo mu je bilo ko je premišljeval storjeno, akoravno je obljubval, zapovedoval še drugim; ne kervi prelivati, je pa on jedini pregrešil umor dveh serc.

Pa slednjič se divje zasmije.

„Borbèly,“ mislil si je, „katerega se ogibljem kot strupene kače, ima vendar le prav. Jeli nijsem bil primoran to storiti? Ptujec je imel seveda pravico po meni kot napadniku streljati, pa sedaj je bil on napadnik, in meni je šla ta

pravica. Pravica ali krivica, vse gre v jedno mero, v jedno čašo?"

Globoko se je zamislil, in grenke solze so mu lile po bradatemu licu.

Brez da bi se bil po tovariših ozerl, zašel je na napčno pot, in ravnokar je stal pred lepim gorskim jezerom. Dalje toraj nij mogel, in tako je bil zmeden, da nij vedel, kam bi se bil djal.

Pustil je toraj konja stati da se odpočije, da se potem verne in pravi pot dobi. Dodbro uro hoda je moral jahati, ko začuje v nekem germovju razburjene možke glasove upiti. Že se jih je mislil ogniti, ko ugleda konje svojih tovaršev. Zatoraj jo krene k njim, in v strah roparjem je uže ta trenotek med njimi stal. Odperli so juvelni zabojček, ter njegovo vsebino na nek plaš stresli. Hudo so se prepirali za nje, in nekteri so uže po orožju segli.

„Vsak je svoje sreče kovač!“ reče jim Mirko zaničljivo. „Pa bratci, dosta ste se uže nagledali, toraj spravite zopet nazaj! Kar na mene pride, vse bode vaše, kakor gotovo sem jaz Šugar!“

Prestrašeni so „gavnarji“ kviško skočili, ko je Mirko med nje skočil, a pri zadnjih besedah so ga veselo obkolili ter ga skoro po rokah nosili.

„Dovolj je tega! zakliče jim Mirko zaničljivo. „Na konje in naprej, da o pravem času

dospemo domov. Tudi doma nas željno zaradi juvelov pričakujejo.“

Vkupaj so odrinili domov, Mirko zamišljen v bridko uro, ki jo je danes preстал, in druga druhal je bila v juvele zatopljena, marsikateri si je mislil; „ko bi Mirkota o pravem času ne bilo, po njem bi bilo in juvelov potem ne bil dobil.“

Deveto poglavje.

Razmere so se preobrnile.

 d onega napada v divji soteski, preteklo nekoliko let. Mirko, ki nij bil nikdar lakomen in vedno pošten in zvest, ter ljubljenec usih, nij več nekdanji nedolžni mladeneč, in v njegovem zagorelem obličju se je videzno bralo njegovo življenje. Njegovo nekdanje tako čisto čelo, je bilo večkrat s temnimi progami obdano. Vsa njegova postava pa je očitno kazala železno njegovo voljo. Čez vse, kar je še kedaj doživel, mu je oni prigodek v soteski, življenje najbolj grenil, ker neizbrisljiv je bil njegovemu spominu. Še le sedaj je roparsko življenje v njegovi popolni meri gerdobije spoznal, in rad bi bil postal kaj družega, ako bi se le mogel med človeško družbo nazaj verniti. Vse hvale, katero mu je ljudstvo

priznavalo, zaradi njegove strahovite prederznosti, niso mu zadovoljnosti zamogle dati, in le to ga je veselilo, da od onega osodepolnega spomladnega dne, nij več prelival z lastno roko nedolžne kervi. Nijkdar se nij na druge zgovarjal ali pa druge krivil, ko ga je huda vest pekla, da so mu drugi pregreh krivi, in zategadelj je bil boljši, kot marsikateri pošten (vsaj na videz) človek, ki pa v resnici še veliko huje greši kot on. Pomisliti pa se mora, da je on kot ropar bil bolj pošten kot pa tisti hinavci in hinavke, ki po nevrednim sv. zakramente prejemajo in božje rope delajo, ker noč in dan obrekujejo in bližnjega oberajo do belih kosti, in ki ne vedo, da se človek tudi z jezikom lahko ubije in umori, in ne le jedino z orožjem. In veliko takih ima več človeških življenj na svojej vesti, kakor pa jih ima Mirko.

Jedini Mirkotov skušnjavec pa je bil Borbèly. On je bil kriv, da je moral Mirko oni rop voditi, in to je storil iz gotovih vzrokov.

Borbèly je spadal med tiste ljudi, katerih se človek ne more z lepa znebiti, in ako se ž njim hočeš razdvojiti, se ti zna tako lepo izlizati, da si sam nad seboj jezen, ker si se ž njim spreti hotel.

Tudi Mirko se Borbèlyta nij mogel otresti. Bil je, da sam nij vedel kedaj, tako zvezan z njim, da brez njega živeti nij mogel, in kedar se je z njim sperl, vedel ga je ta z največji ljubeznjivostjo

tako k sebi privabiti, da še tega sapazil nij. A vse to pa vendar v Mirkotovim sercu nikakor nij prevladalo, in iz celega serca ga je peklo, ko je videl da ga Borbèly na vsak način sè svojim moralom in zvitostjo hoče v pregrehe in ubóje zapeljati.

Največ pa so dolga zimska večera v to pripomogla, da sta Mirko in Borbèly veliko več vkupaj občevala kakor pa po navadi. Mesto s tovariši kartati in se prepirati, je Mirko raji bral in risal, in ker je bil Borbèly vedno v tem zapopaden, sta veliko dolgih večerov vkupaj presedela, ter si s knjigo čas tratila.

Kako neenake duševne dela pa so katerega zanimala, se razume. Borbèly je le vedno v tem tičal; kako bi še bolj zvit postal, med tem ko je Mirko jedino le dobre podučljive bukve bral, ter se tako vedno bolj do dobrega ohranil. Povedati pa tudi moramo; da si knjig nijsta nijkdar kupovala, ampak v kakej knjižnici zastonj dobila.

Posebno se je pa roparjem po gradu tožilo, ker te votline so bile zelo jámerne za stanovanje. Ako so le količkaj kurili, morali so votlino radi dima zapustiti, ako pa tega ni bilo, jih je pa zeblo prav po zlodjevo, ha, ha! Posebno mokrota jih je nadlegovala, pa zadnjo zimo še naj bolj; ker je bilo vedno mokro, sneženo in viharno vreme dan na dan, toraj so roparji sklenili, poiskati si drugega zimskega bivališča. Ker je pa

poveljnik na vse kriplje le v ta berlog tiščal, (seveda zaradi varnosti) in ker je bila kakor smo uže rekli neznansko huda zima, jeli so nad poveljnikom tarnjati, ter vse to le njemu pripisovati, in tako je nejevolja do njega, od dné, do dné rastla in kipela. Ker je pa to uže po starej navadi, da ko se kjè splošna nezadovoljnost prične, je rado še kaj več, in ko pride še hudobni duh podpihovanja, zahteva vse ljudstvo žertev, ter hlápa po kèrvi; da se osveti.

Kar je pa roparje še najbolj káčilo je bilo pa to; da ko je poveljnik kako reč delil, je vedno katerimu več dal kakor pa drugim, in óčitno se je videlo, da le „za svoj aržet“ skerbi. Tudi potna pisma onih zaročencev je sebi obderžal. Velikokrat je ure in ure prehodil pred votlino, bil je bolj grób kot kedaj, in vse njegova povelja, akoravno zoper voljo podložnih, silil je k hitremu spolnovanju. In ker je vsakega izmed svojih popolnoma poznal, uvidel je kmalo, da mu merzé, in še okrutnejè je postopal do njih, ker dobro je vedel, da se ga boje in tresejo pred njim.

Kar pa je bilo še bolj pomenljivo, to je bilo Borbèlyjevo zaderžanje. Tudi on je bil sila skop in lakomen, in kar je bilo popolnoma nenaravno, bil je tudi zapravljivec, pijanec. In to ga je najbolj grizlo, da poveljnik še z njim nij pošteno delil. Nevošljivost mu je razjedala serce,

in poželjivost mu je sijala iz očij. Pa to mu nij še bilo zadosti, ampak tudi drugim je svoje misli razodel, češ: „Poveljnik sam kravo molze.“ Le Mirkotu se tega nij zaupal, ker je bil jedenkrat uže zavrnjen, in za to, ker se je pred njim, lepega delal. Mirko pa je vse jedno zapazil, da se nekaj na tihem snuje, in da je Borbely gotovo zraven.

Nekega dné pa odjezdita na povelje vodnikovo Borbely in Mirko po okolici, jeli da se ni kaj sumljivega pripetilo. Da gresta k svojim ogleduhim pozvedovat o vsekakoršnih slučajih. Obedva sta bila vesela, da se zopet nekoliko sprehodita, da imata zopet opravilo, ker v votlinah je bilo zeló nezdravo in dolgočasno, in nekateri so uže zboleli in trije umerli, in leže v gozdu zakopani.

Zvečer pa sta se še le domov vernila.

Bolje ko sta se votlini bližala, toliko bolj se je čul hrup in šum, ter divje upitje in prepir, potem pa se začuje pok, ki je dalječ odmeval po tihem gorovju.

„Spodbodimo konja!“ zakliče Mirko, „meni se nekaj dozdeva, upor!“

Borbely nij ničesa odgovoril. Obedva sta spodbodla konja, ter sta v prihodnjem trenutku pred votlino. Še nijsta izstopila, ko so roparji svojega mertvega poveljnika iz votline zagnali.

„Moj slut se je vresničil, on je umorjen! Nesramni lupeži!“

„Tiho!“ šepne mu Borbèly, „jeli jih hočeš zdražiti? Ali naj na te pride versta? Taki so kot divja zver ko se napije vroče kervi. Reči se morejo viditi kakor so, in vsakega smert čaka, prej ali poslej.“ —

„Pot pred večnega Sodnika, ki je uže dolgo prizanašal, in slednjič vendar kaznil!“ odverne mu Mirko.

„Tepec!“ zasmehne ga Borbèly. Še več je je hotel govoriti, pa trop splašenih vran je sfofotalo iz germovja.

„Tu pa nij vse na pravem mestu!“ — reče Borbèly skerbno. „Smert še več žrtev zahteva.“

Na njegov klic se druhal hitro oboroži in snide.

Pa tudi mesec je posveti iz za hriba, ter blede obseval samotni gozd.

„Tu so!“ zakliče Borbèly prestrašen. „Izdajavec jih zopet peljá! Beži naj kdor živetihóče! Preveč jih je!“

Že so jih vojaki od vseh strani obdali, in dva roparja uže na konjih sedeča, zvernila sta se težko zadeta na tla.

„Božja pravica!“ mrmral je Mirko.

Borbèly ga potegne za seboj. V sencih gostih smerek ju vojaki nijso zapazili, toraj sta zdravo kožo vendar le unesla, med tem ko je pred jamo obupni boj divjal, boj na življenje in smert, raz-

tresene čete, katera je bila po zgubi večih, posebno poveljnika, kakor čreda brez pastirja.

Deseto poglavje.

Čez dol in plan.

Kot od hudobnega duha preganjana, podila sta Borbèly in Mirko po temnem gozdu, večkrat se vstavivši, ako so jima morda vojaki za petami. Še celo konja sta vsa plaha in divja begala po hosti, in čez nekoliko časa sta bila ta dva dalječ od vojakov proč.

Kot navlašč, prijahala sta do neke razpadene koč. Obotavljala sta se sicer konja v to peljati da se odpočijeta terdega teka, ker gozd se mora uže kmalo končati in da jih morda pandurji ne zasačijo, nijsta vedila ali bi ostala ali pa ne. Pa, sila kola lomi. Živali se morajo odpočiti, ako hočeta drugo jutro beg nadaljevati, in ako hočeta tudi dalje jahati, morda jim sreča ne bode več mila.

Počasi sta vodila konja ob koči da se ohladita, potem pa sta oprezno vstopila v koč, kjer jima je prijetni duh sena pokazal, da se najahata v hlevu, ki je še pred kratkim služil v to; senó bližnjih travnikov tu noter spravljati.

Od veselja sta konja z razgetanjam senó pozdravila, a jez dica pa sta se s turščnim kruhom zadovolila, ostankom dopoldanjim.

Ko se je zdanilo, pa sta osedlala konje, ker tu nij bilo varno več ostati.

„Kam?“ vpraša Mirko obupno, in le z nevoljo je zapustil prijetno ležišče.

„Kam?“ odverne mu tovariš. „Preveč me najedenkrat vprašaš. Jaz mislim da sméva popolnoma zadovoljna biti, da imava še življenje in dušo v sebi, in da sva vsaj dva; kaj družega toraj, kot srečo iskat. Seveda bi bi bilo to polti prijetneje, pa kaj to dé, vsaj sva vsega navajena, mraza in vročine. Kar pa me najbolj skerbi je to: „Hrana za naju in živino.“ In potem se bodeva ravnala, vsaj je velik svét. Skusiva toraj, kaj da bo!“

Težkega serca zapustita kočó in ko prideta na plano, obernila sta se naravno čez polje, odkoder so se vidile lepe obraščene goré, novo zavetje. Konja sta pa počasi iti pustila, da ako potreba, nijsta preveč utrujena.

Snežena odeja je krila zemljo, in „kar so oči peljale“ je bil sam sneg. Le redko sta dospela mimo posameznih pustinj, a ljudi nijsta nikdar srečala.

In po takej samoti sta jezdila dalje.

„Mirko, čuj!“ reče Borbèly po tako dolgem molku. „Bolj ko stvar prevdarjam, tem manj me

je volja se še dalje po gozdih klatiti, kot kak orel ali pa sèstradan volk. Se razume, da je bilo to drugače ko nas je bilo veliko število vkupaj. Med tem ko so jedni izmed njih hodili na lov, na poizvedovanje kako stvari stoje, so jim pa drugi gnjezdo greli in hrano pripravljali. In namenil sem si toraj obedvoje preskerbeti. Ravno prav da sva dva, nama koristi. Kolikrat nas je uže po 6 do 8 prišlo h kakemu oštirju, do katerega pa še nijsem družega vedel kot to, da pandurje ne vidi rad in da bétjarev iz hiše ne podi. Da, tak oštir si ne sme v zló vzeti ako ga obišejo taki; ki z mrakom pridejo in odidejo, — posebno ako sta le dva. Da se nama nič žallega ne stori, se imava imenu zahvaliti, in nič družega nij potreba, kot oštirja nekoliko bolj „manirlih“ obiskati, in takoj naju bo spoznal.“

Radovedno sta se sedaj opazovala.

„Prav vsak naju lahko spozna kedo da sva, in toraj v taki obleki ne smeva med svet, ampak morava iz te divje lupine zlezti.“

„Jaz menim da, kako gospodsko oblačilo bi se uže dobilo, in ako jaz moje kocinje izrujem, ali pa bolj usmiljeno z nožem očedim, bi bil popolnoma gospod. Najbolj pametno pa bi še bilo ko bi jeden postal gospod, in drugi strežaj. — Bodemo vidili kaj da pride. Jaz mislim da si popolnoma mojih misli; da kakor hitro se vse

to stori, in ko se z dobro kavo okrepeča, se ljudem ne bode treba ogibati naju.“

Kot otrok za materjo, tako je Mirko za Borbelyjem pohlevno šel, in spoznal je, da bi si vkljub dolgotenega roparskega življenja, v takih okoliščinah ne bi znal pomagati.

„V prvih letih mojega roparskega življenja, ko nas je bilo še premalo da bi sami zamogli kaj pametnega podvzeti,“ začel je Borbely, kateri je ravno tako težko molčal kakor stare babe, „kupčevali smo jedino le s konji. In ta kupčija še nij preslaba bila, in ko mislim na to, na daljne dolno-ogerske pustinje, mi je serce težko, in želim si vedno nazaj k Tisi, nazaj v močvirje, kjer sem preživel toliko lepih dnij. In tje! da, tje morava preje ko mogoče nazaj, ker teh neizmernih Karpatov sem uže do cela sit! In potem se zopet prične lov, lov na proste naravne konje, ki veličastno vihrajo sè svojimi grivami po stepi, in s kopiti razbijajo peščena tla.

In —

„Urna je ptica in veter,
Urna je bliskova moč,
Le tisočkrat urnej' od tega;
Je bétjar na konju sedeč.“

„Da, Mirko to je veselje, to je življenje!“
Ta pa pristavi:

„Pandúrji ga zasačijo
Ko kradel konja je,
K sodniku ga pripeljejo;
Ženó na vislice!“

„Kaj!“ zarezí Borbèly nad njim, „kedo bode uže vedno na konec mislil! kam bode prišel! In take misli ti kot bétjaru, prav slabo pristojé!“

„Pa kaj je to! Le pogledi da tam po cesti dva konja prav težko vlečeta neko staro kripo! Šugár za menoj!“

V divjem skokotu se zapodita čez polje, in sta kmalo pri „kočiji.“ Vozniku sta vajeti vzela, konje vstavila, in Borbèly se prav ponižno prikloni ko vrata kočiji odpre ter dostavi:

„Pustite milostljivi gospod, da vam poljubim roko, ker vidim da imate obleko tako, kakor se gospodu spodobi in to me serčno veseli. Smem li milostljivega gospoda prositi njegove obleke? Mojo vam prav rad zanjo dam. Le prositi bi hotel, da orožje nikar po nepotrebnem ne rabite, ker med tem časom vam uže lahko upihnem življenja luč, in to bi bilo britko. Čemu toliko „okoljstav?“

In ako vas rado zébe, moje imate popolnoma zastonj, akoravno so nekoliko razcapane, dobili bodete v mestu za denar lepo oblačilo, jaz sem vam porok zato!“

Med tem, ko si je Borbèly pri gospodu obleko izprosil, je Mirko voznikovo oblekel, in svojó njemu dal.

„Tako je prav,“ djal je Borbèly smeje, ko se je preoblekel. „Pa milostljivi gospod, pozabili ste tu mošnjo v hlačah pustiti. Smem li zanjo

prositi? Prav zelo sem kakega drobiža potreben. Takó! Z Bogom! Moj poklon!“

Roparja sta urno odjahala, in tudi ostalima nij družega ostalo, da odrineta naprej, kamor mislita.

„V resnici Mirko, sedaj sva pa barona, in vsakdo naji sme pogledati,“ reče Borbèly. „Le brada mora še proč, in potem sva gospoda, ki jezditá na svoje graščine, ali kar je bolji; jaz gospod in ti strežaj, da jeden družega varuje. Tudi z denarjem sva za nekoliko dnij preskerbljena. V prvi čardi se ustanoviva, da se konja odpočijeta, in prihodnje jutro naprej, ako ne, zna dobri gospod kôpo vojakov za nama poslati.“

Čez jedno uro sta dospela v samotno gostilno, in tu se ustanovila. Dobila krepkih jedil in pijače, in konja z veseljem koruzo zobala. Oštir, rodóm jud, kakor po ogerskim navadno vsi oštirji, pa je Borbèlytu iz serca rad posodil britev, da si je ta svojo divjo brado obril.

Z večerom pa sta zapustila čardo, ter se v nasprotno stran zavila, ter urno dervila po planjavi, ker vreme se je spreobrnilo, in dež je jel rositi, in še le ko sta ugledala pred saboj lesovje, ustavila sta konje ter počasnega koraka do tje dospéla.

„Midva in konja smo v teh dnéh veliko terpeli, zatoraj bi kar nič ne bilo prenapačno, ko bi tu čez noč obstali, da se sè spanjem okrepčamo.“

Konja sta privezala k drevesom, sama pa sta se terdo v kožuhe zavila, in še le ko je solnce uže visoko stalo, zbudila sta se iz okrepčalnega spanja. Čisto nič se jima nij mudilo. Hrano sta si v gostilni priskerbela, toraj sta še le popoldan odrinila dalje.

Po dolgem odpočitku v nekej gostilni, sta zopet konja zasedla, ter jahala celo noč. Zima se je bližala svojemu koncu, in Borbèly je silil v Pustinje nazaj.

Merzlo spomladno jutro jih je drugi dan pozdravilo. Utrujena dolge ježe, namenila sta se kako kerčmo poiskati, v katerej bi več dnij ostala, ter polagoma kaj o okolici poizvedila. Spomladno vreme jima je v tem služilo, ker v teh časih prehodijo kupci vso deželo radi kupčij. Borbèly je bil v tem kraju uže od nekdej z oštirji znan, in še dopoldan sta se pri jednem ustanovila, ki je bil najbolj obiskovan, in dober Borbèlytov znanec.

Jednajsto poglavje.

V d o v a.

Uže osem dnij sta prebila v Čardi, in misliti je bilo na odhod, ker bi znale njih osebe le spoznane biti. Borbèly prešteje toraj ostali denar, ter Mirkota takole ugovori:

„Mirko! veliko sva uže porabila, in ako hočeva oštirju pošteno plačati, potem nama ostane še nekoliko drobiža. To pa ne gré, da bi taka gospóda brez denarje hodila, vsaj je denar gospoda, ne midva, ha, ha! Midva morava denar prideržati, in si vzeti takih reči seboj, ki se dado hitro v denar spraviti. Spomniš se lahko, da je ravno kar tu sem mogočen Magnat prišel, reciva pripeljal v lepi kočiji, ki sta jo lepa konja peljala. Res da ima nekoliko pandurjev (vojakov) pri sebi, pa to je moja skerb. Ravno je prišlo celo tropo vozov in sejmskih kupčevalcev, in to je za naju kakor navlašč. Jaz grem v hlev, ter nekoliko magnatove konje ob nogah popravim, da bodejo tekli še bolj kot stare bábe; ti pa naprezi najina konja v kočijo, in brez vse skerbi bodi; nijkdo te pri tem poslu ne bode motil, ker pandurji leže ob mizah vsi zaspani, kot pijane teléta, ha, ha! Preskerbi nama kako sklenico vina, stopi na svoj tron, in magnata se odpeljeta brez vsega šuma.“

Obedva gresta na delo. Zarad velike gnječe ju nij nijkdo opazoval. Mirko je še celo kapo in „kočjažev“ kožuh po nevedoma dobil, in bil je še bolj brez skerbi ter hodil ob kočiji. In ravno ko je dve steklenici pod sedež potisnil, stopi nek pandur k njemu.

„Hoj! kaj je to?“ zaupije s pijanim glasom nad Mirkotom.

„Kakor mi je gospod Magnat zaukazal!“ zavrne ga Mirko možko. „Dve sklenici pravega Tokajca, izverstni požirek ga bo.“

Pandur prikima in se zadovoljno odstrani. — Med tem, ko se je nekim kupcom pridružil, skoči Borbèly v kočijo in Mirko na tron. Konja potegneta in slednji trenotek je kočija z dvorišča zginila.

Magnat pa je vendar le zapazil, da sta ptujca kočijo odpeljala, in v trenutku je sklical pandurje in vse prebivalstvo skupaj. Hitro se pandurji spravijo na konje, a takoj so zapazili kaj da jim je. Magnat je klel in se pridušal iz vsega gerla nad njim, ter veliko svoto tistemu obljubil, ki mu kočijo nazaj dovede in ako mogoče tudi lupéža vjame. Nek kupec mu posodi konja, pandurji pa se zaženo meni ne tebi nič na druge in poslednji trenotek so dervili za roparjema.

„Stoj! Stoj! Mirko stoj!“ zakliče Borbèly, ki se je nazaj ozerl, in videl preganjavce za seboj. „Preganjajo nas! Sto pretego jim ne moréva uiti!“

Obedva skočita raz sedežev, odvežeta konje od kripe (kočije), ter jo v divjem skokotu vdereta po cesti.

„Škoda za tak lep plén!“ reče Borbèly razkačen. „Pa denar si moreva preskerbeti na vsak način! Nekega kupca sem spraševal o bližnjem mestecu, in v svoje veselje sem zvedel, da je bo-

gato. Uže dolgo nij bilo tu okoli ne duha ne sluha o kakem bétjaru, toraj sva za jednokrat popolnoma brez skerbi. Še pred nočjo ga moreva dospeti, da si zbereva kak pripraven kraj, katerega moreva bogata zapustiti.“

Mirko se je v Borbèlyjevo voljo udal, vsaj si drugače nij vedel pomagati. In akoprav se je tega življenja prav popolnoma naveličal, v tem trenutju ga je bil popolnoma sit. Vse drugače je bilo to pri čéti, ko so se ropi podvzeli, kateri so bili z največjimi nevarnostmi omotani, in kjer se je vsaj včasih življenje premenilo. A z Borbèlyjem, kateri je od tatvine, umora, požiganja in vseh pregreh govoril kot o vsakdajnih rečeh, se je Mirkotu to življenje tako pristudilo, da je mislil in mislil, kako bi se svojega ubojnega tovariša znebil. Globoko je zdihnil Mirko v tem trenutku, ter žalno gledal v daljavo.

Mračilo se je uže, ko se jezdeca približata mestu. V malem, umetno zasajenem drevoredu, privezala in pustila sta svoja konja, ter se skerbno podalo v mestice.

„Prav varno se morava ogledati,“ reče Borbèly, „in da nas prezgodaj ne zapazijo; je po mojih mislih ónale hišica na samem, obdana z prijetnem vertom, popolnoma najinega pohoda vredna. Bolje manj, kot pa zasačen biti!“

Še jedenkrat se ozreta po konjih, ki sta mirno ob drevesih stala, odložita svoja težka

zgornja oblačila, ogerneta z njimi konja, ter se odpravita počasnega koraka in bistrega očesa v mesto. Vstopita v neko kavarno, in od klepetavaste natakariče (kakor so po navadi vse), sta po ovinkih za svoje okoliščine potrebno zvedila, plačala svojo kavo in odšla.

Mirko pa je imel težek dušni boj prestati, ko sta zvedela; da je ona samotna hišica, katero mislita napasti, neke poštene bogáboječe vdove. Le redko jo obiščejo njeni otroci, a tako le malokterikrat kedo do nje zaide. Spomladi pa se misli dalje časa k svojim otrocim podati, ki, — in skoro da se sè stola nij zvernili, ko je čul; da nje otroci uže nekoliko let v Varošu stanujejo.

Preteklost mu je na mah stopila pred očíj. On vidi svojo mater — tudi ona je vdova! — v svoji rojstni hiši in zaukazovati, vidi svojo sestro Irmo veselo skakati in nedolžne pesmi peti. Sam sebe vidi v lepi huzarski obleki, in mater, ki ga sè solznimi očmi opazuje, ter ga svari, da naj svojo željo do razburjenega življenja opusti. Spomnil se je, kako je bil dan v zaméno, da — in v resnici je svoje življenje zamenil s tolovajskim, z roparskim. Sodnik stoji pred njim, in njegovo pošteno obličje je obernil od njega proč.

Jeli bi zamogel pred tega moža stopiti, njegov pogled prenesti! Kako pa še le pred svojo mater, ki ga uže toliko let objokuje! Še nijkdar mu mladostni spomini nijso tako živo pred njegov

spomin in duh stopili, in tako daleč proč, od svojih popolnoma zaveržen, se še nikdar čutil nij.

Zopet ga je obšel obupni pogum kakor oni lepi pomladni dan, in tudi oni prizor mu je stopil živo pred oči. Spoznal je da je popolnoma v Borbelyjevi oblasti, akoravno tega iz vsega serca zaničuje.

Počasi se je približala noč. Ko odbije ura polnoči, napotila sta se roparja nad svoj plen. Uže davno nij imela vdova luči, in tudi na dalječ okoli nij bilo žive duše. Brez vsega trušča in vznemira sta vlomila okno. Le dve minuti, in Borbely je stal v sobi, Mirko pa za njim.

„Luč si moreva užgati, drugače ne gre,“ šepče Borbely. „Tu imaš jedno, idi v druge sobe, jaz pa bodem kar pri tej „omari“ (marajni) začel. Če pa se nič ne dobi, bo pa vdova sama rada dala.“

Mirko je po pèrstih dospel v druge sobe, in ko je videl, da so tudi v tretjo vrata le pri-perta, stopi tje.

Starikasta, belolasa žena spala je mirno v svojej postelji. — — —

Prestrašen je Mirko par korakov odstopil, kakor pred svetiščem, katerega prestopiti ne sme. Ko pa se je trepetajoč hotel verniti, ugleda lepo podobo na steni. Taista podoba je visela nad njegovo posteljico, ko je bil še nedolžen v rojstni hiši. Ovčico med bodečim ternjem zapleteno,

skušal je sv. Pastir oprostiti, akoravno mu je ternje roke razpraskalo.

Tako zeló ga je podoba zanimala, da je storil še jeden korak bližnji nje, da si jo natančno ogleda.

Med tem pa se še jedenkrat plaho na spijočo mamico ozre, in ugleda podobico na nje belem oblačilu. Prikloni se nižje, jo ogledati. — —

Sveča mu pade z rok, in on sam se z obupnim krikom zverne na tla. Podobica na persih vdove, je bila tista; ki mu jo je mati pri odhodu v Varoš podarila in obesila na vrat, ki mu jo je poslej sodnik Veber v onej strahoviti noči izpulil. Spoznal je podobo božje porodnice, — — spoznal svojo mater!

„Kedo je?“ vpraša vdova se zbudeča.

„Mati, ljuba mati! odpusti mi!“ zakliče Mirko, ter se zažene pred posteljo na kolena.

„Ti Mirko? Pridi, pojdi sem na moje serce ljubi otrok! O ljubi, dragi Mirko!“

„Rekli so mi, da si mertev,“ reče čez nekoliko časa jokajoča solze veselja. „Pa moje serce mi je reklo, da te bodem še pritiskala na svoje serce, tebe! mojega ljubčka! — moj sin! — moje dete! Bog mi je več uslišal, kakor pa sem ga prosila. Molila sem, da naj te On vodi po vsih tvojih potih, in da bi se vsaj v nebesih, ako ne še tu na zemlji veselo zopet dobila.“ — —

Dolgo, dolgo sta se mati in sin poljubovala, ko se Mirko sè strahom svojega tovariša spomni in se po njem ugleda, bilo ga nij nikjer, in le malo denarja je unesel. Hrup ga je odpodil, in z Mirkotovim konjem vred je ubežal.

Dvanajsto poglavje.

Vojaški vodnik.

Koliko let je uže preteklo, od kar je bil Mirko vzamenjen? Kar v glavi se mu je mešalo, ko se je spomnil dolgih, dolgih let, katere je preživel med roparji.

Tudi danes je sedel sè svojo materjo na vozu, ki sta ga iskrena konjička vlekla. Pa koliki razloček med takrat in sedaj. Glava se mu je povesila, in čudne, plašilne misli so mu rojile po glavi. Materno oko pa se je v solzah topilo, ko je grozeče molitve pošiljala k nebesom. Obedva sta molčala. Pa za roko ga je ves čas držala, kot bi htela reči: „Ničesa ne bode ločilo tvoje matere od tebe, naj pride uže kar hoče.“

Takrat se nij bilo treba toliko časa voziti kot pervikrat, in še pred nočjo je zderčal voz v glavno ulico mestica Varoša.

Tu stoji še kot nekdanj sodnikova hiša! Da, čisto nič se nij spremenila, med tem ko so druge

strehe, uže bolj kot v neboupijoči grehi, upile po novi slami.

Ne more se popisati s kako težkim srcem je Mirko izstopil. Celo pot mu je bilo kot bi se od dalječ čul grom, in sedaj ko je stal pred sodnikovo hišo, kot bi treskati začelo.

Pa mati ga prime za roko, ter ga pelje v hišo, kot bi tudi ona hotla z njim kazen preterpeti.

Sodnik Veber se je silno postaral, in le redki, dolgi, sneženo-beli lasje so se mu vili ob tilniku. Postal je starček, na životu in obnašanju. Le jedno si je še ohranil; njegovo oko ima še mladeniški ogenj, in modrost mu odseva iz njega.

Veselo iznenadjen je hitel Janičevi gospej naproti, a ko ugleda Mirkota, stopi korak nazaj, potegne z desnico čez visoko čelo, in si pogladi bele lase, kot bi si hotel najedenkrat kaj pred spomin predstaviti.

„Tu vam pripeljem nekoga, ki se vam — prostovoljno predstavi kot hudodelec,“ reče mati s tresočim glasom, med tem ko se je terdno bližnjega stola oklenila. „Nekdaj v to spoštovanja vredno hišo v zameno dan, potem — Bogu hvala! „primoran“, poštenost in čast z grehom zamenjati, pride sem; da storjeno popravi, da greh s poštenim življenjem zameni, in da to mora doseči, se podverže prostovoljno vsakej kazni, katera ga ima po ostrih postavah zadeti, pa —“, beseda ji zaostane v gerlu — in še le čez nekoliko časa

zopet začne: „Pa, mati, njegova mati prosi milosti zanj, milosti, vsaj nekoliko ako je mogoče!“

„Mirko!“ reče sodnik. Brez da bi mu bil roko podal, brez da bi ga „dobro mu došli“ imenoval, sede počasi na bližnji stol.

„Zadnjikrat sva se vidila v onem boji pri močvirju,“ reče mu sodnik Veber zamolklo.

„Čemu ste prišli k meni?“ vpraša ga hlastno. „Kakor vam je morda znano, jaz svoje službe kot sodnik ne opravljam več, ona mi je požerla moči. Da pa je Mirko postal tolovaj, to mi je razjedalo oserčje, in veliko k mojej starosti pripomoglo.“

„Nijsva prišla k vam kot sodniku,“ odverne mati, ampak kot k prijatelju našemu in pravice, prosit ga svéta in pomoči.“

Dolgo časa je sodnik kot okamenjen sedel. Slednjič pa se vendar zdrami in reče:

„Dobro! storil bom, kot bi bil še sodnik. Kjer pa se bode dalo, pa bodem govoril kot prijatelj. Toraj govori Mirko, a ne zamolči ničesa!“

In Mirko je povedal vse, od prva do zadnjega, kar mi uže vse vemo.

Ko pa je končal, majal je sodnik žalostno s svojo sivo glavo.

„Umor, umor!“ reče potem, „sicer v jezi in nekoliko tudi o obrambo, a vendar je še vedno umor. Oh!“

„Jeli nij nikakega upanja v milost?“ vpraša mati obupna.

„Akoravno se sam prostovoljno toži,“ odgovori sodnik modro, „vendar po vsem tem kar je povedal, njegovo razuzdano življenje, njegove napačne misli, in njegova hudobna dejanja so prevelika, kakor pa da bi nekaznjene mogle ostati.“

Mati in sin sta molčala. Ona je na tihem jokala, on pa je žalostno povetil glavo. Vendar je čutil, da mu je serce prosteje bilo, kot pa uže dolgo let ne, od kar je nehal biti otrok; ker vezi so bile raztergane, in on oproščen hudobnega življenja. Vdan v božjo voljo, čakal je poterpežljivo in radovoljno vsega, kar naj uže pride.

V tem pa nekdo poterka, in sodnikova žena Felicita pritira svojega sina in soprogo njegovo v sobo.

Mirko se o prihodu teh, skloni kviško in po vsem životu se je stresnil; ko vidi svojo sestro — Irmo in njenega moža, — — in sedaj mu je bilo vse jasno — —.

Mladi sodnik Veber, ki je bil nekdaj z njim zamenjen, seznanil se je z Irmo, ter jo potem kot nevesto pred svojega očeta pripeljal in po večkratnih prestavah, dobil je slednjič službo njegovega očeta, — bil je sodnik u Varošu, — mladi sodnik pa, in soproga njegova, odskočita prestrašena, ko Mirkota v sobi ugledata.

Mati je svoja otroka vesela pozdravila, ter jima v malih besedah povedala Mirkotovo življenje.

Ko pa govori o umoru, jej Mirko seže u besedo.

„Stoj, ljuba mati!“ dejal je ginjen, „po božji vsemogočnosti jaz več nijsem morivec. Ker ta, katerega sem mislil mertvega, stoji pred teboj, on je moje sestre mož!“

Vsa vesela povzdigne mati roki proti nebu in solze veselja so jej lile po starih licih.

„Aha! Bogu bodi hvala! Sedaj pa se je stvar vse drugače zasukala,“ reče stari sodnik, potem ko se je o onem prigodku v divji soteski dogovorilo. „Da je bil Aladar ranjen, to nij bilo nič nevarnega, — da, nasprotno! Ta zgodba mu je nagnjenje vlade naklonila, bolj kakor pa si je kedo mislil. Strel pa je imel za obedva tu stoječa dobre nasledke. Pervi je hitro stopal od stopinje do stopinje v svojej službi, in drugi je umora oproščen.“

Dolgo v noč so se posvetovali. In prišli so do tega, da bode Mirko moral v Szegedin v zapor, a da se ima vendar pomiloščenja nadejati.

Dve leti pozneje pa stopi nek višji pandur, k mlademu sodniku Veberju v hišo, ter mu

sporoči; da je za napad nevarne prederzne roparske druhali uže vse pripravljeno. Bil je Mirko. Po jednoletnem Szegedinskem zaporu, v katerem se je vzorno obnašal, bile so mu vrata ječe odprta pod tem pogojem, da svoje skušnje med bétjari porabi v blagor države in državljanov. Kot navadni vojak je stopil med pandurje, a pri večkratnih bojih se je tako izvajenega skazal, da so mu pervikrat zaupali vodstvo zoper roparje.

V Tisinih močvirjih se je zopet nabralo precejšno število prav nevarnih roparjev, katere pa so zamanj skušali pokončati.

Stari sodnik Veber pa je hotel svojega nekdanjega ljubčka vendar le na kaj več pripraviti, zatoraj je delal na to, da je Mirkotu vodstvo čez to podvzetje naklonil. Vlada je to poterdila in ko je Mirko v mestice Varoš dospel, je, ker ga nihče nij poznal ter tudi roparski ogleduhi nijso nanj pazili, lahko prav do cela izvedel, kje da se roparsko gnjezdo nahaja.

Serčno se svaka objameta. „Bog s teboj!“ reče mu Aladar. „Čaka te hud kervav boj, ker dobro veš, da je Borbely najbolj zvit in prederzen roparski poveljnik, ki se je kedaj po naših krajih klatil. Bog naj te varuje!“

Mirko svojih vojakov nij po noči peljal na boj kakor se je to vedno zgodilo, ter velike težave prouzročevalo, ampak po dnevi so šli do močvirij, naredili si iz bičevjih butaric mostove,

po katerih so po jedini poti dospeli do roparskega ležišča.

Nij še preteklo dve uri, uže so si stali vojaki in roparji nasproti. Hud boj se sedaj vname.

Potem, ko so se sovražniki s puškami burno pozdravili, prične Mirko naskok, in le divje vpitje pa žvenketanje orožja odmevalo je po močvirju. Kot levi, tako obupno so se roparji borili, vsaj je tu šlo za življenje in smert.

In glej! Borbèly in Mirko stojita si v tem trenutku nasproti.

„Ha!“ zakriči Borbèly. „Jeli si ti Šugar? Umri izdajavec, prokleti pes!“

Pa Mirko je vojeval sè železno roko, in merzlo odločnostjo. Iskre so od mečev letele, in Borbèly je omagal. Preje pa, da se je mogel zopet braniti, zadel ga je Mirkotov meč, in smertno ranjen se je zvernil na tla.

„Daj mi še poslednjo nit življenja upihnuti, prosim te,“ ječal je Borbèly sè slabim glasom.

Mirko poklekne k njemu, ker boj je bil končan.

„Spoznaš li sedaj božjo pravico?“ vpraša ga Mirko resnobno.

Divje so se mu oči vertile. Hotel je odgovoriti, pa se je tresel po vsem životu. In v nekoliko trenutkih je bil ropar Borbèly mertev.

V sodnikovi hiši napravili so svečan obéd. Ko so bili vsi prijatelji zbrani, pa stopi Janičeva gospa vsa vesela k svojemu sinu.

Mladi sodnik vstane, nagovori goste ter poda v imenu deržave Mirkotu K. patent, ki ga odslej imenuje vodjo pandurjev (vojakov), ter ga sprejme med versto svojih oficirjev.

Mati pa sname podobo božje porodnice, sedaj v zlatem okviru, ter mu jo obesi na vrat rekoč:

„Nosi jo, in imej jo v časti, ker zarad nje si me spoznal. Res da sem posestvo prodala, a to je vse jedno, kar nam nikakor sreče kalilo ne bo. Bog in pa pravica, bodi tvoje geslo!“

Burni eljen-klici so se razlegali po sobani.

Stari sodnik Veber pa vdari ob Mirkotovo desnico. „Bog in pa pravica!“ reče burno. „Zato dvoje naj bodemo tudi življenje pripravljene dati!“

KAZALO.

	Stran
Pervo poglavje.	
Zamena	3
Drugo poglavje.	
Napad	12
Tretje poglavje.	
Med roparjim	17
Četerto poglavje.	
Odhod	20
Peto poglavje.	
Perva šola in poduk	27
Šesto poglavje.	
V razvalinah	36
Sedmo poglavje.	
Predpustni plés	45
Osmo poglavje.	
Britke ure	54
Deveto poglavje.	
Razmere so se preobernile	60
Deseto poglavje.	
Čez dol in plan	66
Jednajsto poglavje.	
Vdova	72
Dvanajsto poglavje.	
Vojaški vodnik	78

J. Blaznikova tiskarna

na Bregu v Ljubljani

ima naprodaj sledeče knjige:

Zlata vas, spisal Malavašič	10 kr.
Mladi samotar, po Kr. Šmidu z podobo	15 „
Timotej in Filomen, po Kr. Šmidu	10 „
Dve povesti, Golobček in kanarček	10 „
Genovefa, z 2 podob., nov natis	20 „
Evstahij, z 1 podobo, nov natis	20 „
Nedolžnost, preg. in povel., z 1 pod.	20 „
Evstahija	15 „
Sl. Vila, spisal J. Jurčič	30 „
Ludovika Blozija	10 „
Milosrčnost do živali	10 „
Pesmi, Vodnikove	10 „
Cvekove	10 „
Dolinarjeve	40 „
Narodne pesmi, zložil Koritko, 4. zvezki, zvezek	30 „
Haderlapove pesmi	30 „
Poezije, Krekove	30 „
Jamska Ivanka	30 „
Varuh gledišna igra, posl. And. Smole	10 „

